

PANTEIO UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

SCHOOL OF POLITICAL SCIENCES

**DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND
HISTORY**

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Θέμα : «Καταγραφές της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας στην
Κινέζικη ιστοριογραφία»**

ΌΝΟΜΑ : ΙΙΑQI

ΕΠΙΘΕΤΟ : LI

A.M. : 1119M001

Εποπτεύουσα Καθηγήτρια : Λαγάνη Ειρήνη

ΑΘΗΝΑ 2021

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	3
Κεφάλαιο I Κατοχή και αντίσταση.....	7
1 Πρώτες αυθόρμητες αντιδράσεις.....	11
2 Οι πρώτες μεγάλες εξεγέρσεις στην ύπαιθρο	14
3 Νίκη του ελληνικού αντιφασιστικού κινήματος αντίστασης.....	17
4 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας για την Ελληνική αντίσταση (από κινέζικη σκοπιά)	18
Κεφάλαιο II Εμφύλιος πόλεμος.....	22
1 Αμερικανική βοήθεια.....	24
2 Σοβιετική αδιαφορία	27
3 Το σχίσμα Γιουγκοσλαβίας-Σοβιετικής Ένωσης.....	30
4 Τα λάθη των ηγετών και εσωκομματική αναστάτωση	32
Κεφάλαιο III Βρετανική ανάμιξη στις ελληνικές υποθέσεις στη μεταπολεμική περίοδο	34
1 Ο αντικειμενικός σκοπός της Μεγάλης Βρετανίας ως προς την Ελλάδα	34
2 Η στρατηγική της ανάσχεσης του κομμουνισμού	35
3 Η σημασία της Συμφωνίας των Ποσοστών	37
4 Στρατηγικές παρέμβασης.....	42
Κεφάλαιο IV Αμερικανική παρέμβαση στην Ελλάδα και έναρξη του Ψυχρού Πολέμου	47
1 Η εξέλιξη της πολιτικής των ΗΠΑ σε σχέση με την Ελλάδα.....	49
2 Οι κύριοι στόχοι της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα	58
3 Με ποια μέσα επιχειρήθηκε η υλοποίηση των αμερικανικών στόχων	59
4 Τα αποτελέσματα της παρέμβασης.....	60
Βιβλιογραφία	74

Εισαγωγή

Προφανώς η σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας δεν ενδιαφέρει μόνο τους Έλληνες. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω της έλλειψης των πρωτογενών και δευτερογενών πηγών, οι Κινέζοι ιστορικοί είχαν λίγες γνώσεις για την ελληνική ιστορία. Από τον Δεκέμβριο του 1979 έως τον Ιανουάριο του 1980, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας δημοσίευσε μεγάλο αριθμό ιστορικών αρχείων του ΚΚΕ στην εφημερίδα Αυγή. Ταυτόχρονα, δημοσιεύτηκε επίσης μεγάλος αριθμός απομνημονευμάτων και προφορικών μαρτυριών των ηγετών του ΚΚΕ. Στην δεκαετία 1980, και ακόμη περισσότερο στη δεκαετία 1990, άρχισαν να δημοσιεύονται στην αγγλική και κινέζικη γλώσσα όλο και περισσότερο έργα και μελέτες που πραγματεύονται τις διεθνείς διαστάσεις και την πολιτική ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας. Για τους Κινέζους ιστορικούς, η μελέτη της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας έχει σημαντική ακαδημαϊκή και πρακτική σημασία καθώς η δεκαετία 1941-1949 περιλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος του ευρωπαϊκού κινήματος αντίστασης, μεγάλης σημασίας για τη μελέτη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Ψυχρού Πολέμου. Παρόλο που η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα στα Βαλκάνια, έχει συμβάλει σημαντικά στη νίκη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και θα πρέπει να αναγνωριστούν οι τεράστιες θυσίες του ελληνικού λαού που παραλείπονται συχνά από τη διεθνή βιβλιογραφία. Ως γνωστό, μετά τη νίκη του Αντιφασιστικού Πολέμου, η Ελλάδα ακολούθησε τον δρόμο του εμφυλίου πολέμου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι εξωτερικοί παράγοντες του ελληνικού εμφυλίου πολέμου είναι πολύ λιγότερο γνωστοί στην Κίνα. Όμως, η ξένη επέμβαση της περιόδου εκείνης είχε

σημαντικό αντίκτυπο στη μοίρα της Ελλάδας και καθορίζει μέχρι σήμερα τη διαχείριση των σχέσεων της Ελλάδας με τις Μεγάλες Δυνάμεις.

Στην Κίνα οι καταγραφές της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας αποτελούν συνήθως μέρος μιας μελέτης για ένα γενικότερο θέμα που εντάσσεται συνήθως στην ευρωπαϊκή ιστορία ή στο παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα. Για παράδειγμα, από την δεκαετία 1980 έχουν δημοσιευθεί βιβλία όπως *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης* (Guang Ming Daily Publication Company. YAN YIYUN, 1991.), *The long series of post-war world history*. (Shanghai: Shanghai People's Press. 1977). Στο βιβλίο *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης* ο ερευνητής συγκρίνει το ελληνικό κίνημα αντίστασης με άλλα κινήματα αντίστασης στην Ευρώπη. Στην διπλωματική εργασία του CHEN RUNZHI, *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα* (2018), φτάνει στο συμπέρασμα ότι το ελληνικό αντιστασιακό κίνημα υπέστη τεράστιες απώλειες και πρόσφερε τεράστιες θυσίες. Το ΚΚΕ έχει εξέχουσα θέση στο ελληνικό αντιστασιακό κίνημα και έπαιξε σημαντικό ρόλο. Επίσης, υπάρχουν και άρθρα που πραγματεύονται την ήττα του ΚΚΕ στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο. Στην εργασία του LI XIANGCHUN, *Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο*, σύμφωνα με την ανάλυση του συγγραφέα, υπάρχουν οι ακόλουθοι παράγοντες που οδήγησαν στην τελική ήττα του ΚΚΕ: 1 Αμερικανική παρέμβαση 2 Σοβιετική άγνοια 3 Το σχίσμα Γιουγκοσλαβίας-Σοβιετικής Ένωσης 4 Λάθη των ηγετών και εσωκομματική αναστάτωση. Αξιοσημείωτο είναι και το άρθρο του καθηγητή REN DONGLAI: *"Παρέμβαση της Μεγάλης Δύναμης και Επαναστατική Στρατηγική του Κομμουνιστικού Κόμματος: Συγκριτική μελέτη της Κίνας και της Ελλάδας (1944-1946)"*. Αυτό το άρθρο αναλύει κυρίως τις αλλαγές στη βρετανική πολιτική απέναντι στο Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα από

το 1944-1946, τις επιλογές του Κομμουνιστικού Κόμματος, καθώς και τις συνέπειες αυτών των πολιτικών. Στο άρθρο του CHEN CHENGFA "*Συγκριτική μελέτη για τα ζητήματα παράδοσης όπλων μεταξύ κομμουνιστικών κομμάτων Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδας*", συγκρίνοντας την περίπτωση της Ευρώπης με άλλες δύο ευρωπαϊκές χώρες, ο Κινέζος μελετητής πιστεύει ότι η Βρετανία χρησιμοποιεί τρεις μεθόδους για να αναγκάσει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας να παραδώσει τα όπλα του και να προσχωρήσει στην κυβέρνηση: ① μια ενοποιημένη στρατιωτική διοίκηση υπό τον άμεσο έλεγχο των Βρετανών ② επιδίωξη εξασφάλισης της Σοβιετικής συνεργασίας ③ αναγνώριση και υποστήριξη της εξόριστης κυβέρνησης.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσουμε τα ερευνητικά ερωτήματα των Κινέζων ιστορικών για την κρίσιμη περίοδο της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας και τα συμπεράσματά τους. Για παράδειγμα, στο άρθρο του GU ZHENMING, *Μελέτη της επιτυχίας του Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού Κόμματος και τις αποτυχίες του ΚΚΕ το 1944-1949* (Journal of Nanjing Agricultural University, 1989), ο συγγραφέας θέτει το ερώτημα: Η Ελλάδα και η Γιουγκοσλαβία βρίσκονται στα Βαλκάνια και οι στρατηγικές τους θέσεις είναι περίπου ίδιες. Γιατί η Βρετανία έχει μια εντελώς διαφορετική στάση απέναντι στα κινήματα αντίστασης αυτών των δύο χωρών;

Στα τέσσερα κεφάλαια που ακολουθούν θα παρουσιάσουμε τα ερωτήματα που διατυπώνουν σύγχρονοι Κινέζοι ιστορικοί για την περίοδο καμπί στην ιστορία τη σύγχρονης Ελλάδας.

Οι θεματικές ενότητες στις οποίες αναφέρονται είναι οι ακόλουθες:

1 Κατοχή και αντίσταση¹

2 Εμφύλιος πόλεμος²

3 Βρετανική ανάμιξη στις ελληνικές υποθέσεις στην μεταπολεμική περίοδο³

4 Αμερικανική παρέμβαση στην Ελλάδα και έναρξη του Ψυχρού Πολέμου⁴.

Τέλος, επισημαίνεται ότι για την εκπόνηση της εργασίας αυτής αντλήθηκε υλικό από κινεζικές εφημερίδες του 1942, 1943, 1944 (δηλ. πριν από την επικράτηση του Μάο Τσε Τουνγκ στην Κίνα) . Η Κίνα την περίοδο εκείνη ήταν σύμμαχος της Βρετανίας και έδινε ιδιαίτερη έμφαση στον συμμαχικό αντιφασιστικό αγώνα παρακολουθώντας με ενδιαφέρον τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα , στα Βαλκάνια και γενικότερα στην Ευρώπη.

¹ CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα*(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν

² LI XIANGCHUN, 2010. Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο. JOURNAL OF EDUCATIONAL INSTITUTE OF JILIN PROVINCE. (02), 27-28)

³ LEI MANMEI, 2011. *Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β 'Παγκοσμίου Πολέμου* (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο.

⁴ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη.

Κεφάλαιο Ι Κατοχή και αντίσταση

Στις κινεζικές πηγές η Ελλάδα παρουσιάζεται ως μια μικρή χώρα των Βαλκανίων που επέδειξε εκπληκτική επιμονή στον αντιφασιστικό αγώνα και ανέπτυξε ένα αντιστασιακό κίνημα με εξαιρετικά χαρακτηριστικά.⁵

Πρώτα απ' όλα, επισημαίνεται η ένοπλη συμβολή της Ελλάδας στον αντιφασιστικό αγώνα από την αρχή του πολέμου. Όταν ο ιταλικός φασιστικός στρατός εισέβαλε στην Ελλάδα, ήρθε αντιμέτωπος με τις ελληνικές ένοπλες ομάδες, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αποτελούνταν από τακτικό στρατό. Χάρη στην συνδρομή του κατορθώθηκε μια προσωρινή τουλάχιστον υποχώρηση του ιταλικού στρατού. Εξαιτίας της ξαφνικής επίθεσης από τον γερμανικό στρατό, η ελληνική ένοπλη αντίσταση στάθηκε ανεπιτυχής. Η γρήγορη ήττα τόσο των ελληνικών όσο και των βρετανικών δυνάμεων στις 6 Απριλίου 1941, αποδίδεται στο γερμανικό blitzkrieg. Συγκεκριμένα, στις 6 Απριλίου 1941, ο γερμανικός blitzkrieg (πόλεμος-αστραπή) οδήγησε σε γρήγορη ήττα τόσο των ελληνικών όσο και των βρετανικών δυνάμεων. Παρά τις ωμότητες των ξένων κατακτητών, η θέληση για αντίσταση παρέμεινε ακλόνητη. Σύντομα μετά τη συνθηκολόγηση της Ελλάδας, την άνοιξη του 1941, υπήρξαν σποραδικές αντιστασιακές δράσεις.

Σύμφωνα με τον κινεζικό τύπο οι Έλληνες αντάρτες δεν εξουδετερώθηκαν από τον γερμανικό στρατό αντίθετα μάλιστα με τον χρόνο έγιναν ισχυρότεροι. Αναφέρεται ότι στο αποκορύφωμά του, ο ΕΛΑΣ με επικεφαλής το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας είχε 140000 άτομα. Μέσα

⁵ YAN YIYUN, 1991. *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης*. Guang Ming Daily Publication Company.

από τους αγώνες, ο ΕΛΑΣ μετασχηματίστηκε σε τακτικό στρατό⁶. Οι Έλληνες αντάρτες και οι τακτικές δυνάμεις έδωσαν πολλές μάχες μεγάλης κλίμακας με τις ιταλικές και γερμανικές φασιστικές δυνάμεις και πέτυχαν εξαιρετικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα γίνεται αναφορά στο καλοκαίρι του 1944 όταν 50.000 ελίτ Γερμανοί στρατιώτες πραγματοποίησαν μια μεγάλης κλίμακας επιχείρηση εναντίον των ανταρτών. Οι Έλληνες αντάρτες και ο αντιστασιακός τακτικός στρατός (ΕΛΑΣ) δεν υποχώρησαν αλλά πολέμησαν κατά των Γερμανών στους οποίους προκάλεσαν βαριές απώλειες. Με έμφαση επίσης αναφέρεται ότι για πρώτη φορά, ο γερμανικός στρατός αναγκάστηκε να υποχωρήσει επειδή τα ελίτ στρατεύματά του ηττήθηκαν από τους αντιπάλους τους στο ελληνικό πεδίο μάχης. Το ελληνικό κίνημα αντίστασης παρουσιάζεται με βάση τα γεγονότα να στηρίζεται στις δικές του ένοπλες δυνάμεις και να είναι απόλυτα ικανό να νικήσει τον εισβολέα φασιστικό στρατό.

Δεύτερον, επισημαίνεται ότι το ελληνικό κίνημα αντίστασης κατάφερε να ανακτήσει τα χαμένα εδάφη βασισμένο στις δικές του δυνάμεις. Ο αντιφασιστικός αγώνας στην Ελλάδα είχε διάρκεια τέσσερα χρόνια, αλλά το φθινόπωρο του 1943, οι δυνάμεις της αντίστασης είχαν ήδη ανακτήσει τα δύο τρίτα της συνολικής έκτασης.⁷ Στα τέλη του 1943 ο ΕΛΑΣ είχε προχωρήσει στην απελευθέρωση σημαντικού τμήματος της ορεινής Ελλάδας. Οι αντάρτες βασίστηκαν εξ ολοκλήρου στη δική τους δύναμη και απελευθέρωσαν την

⁶ 1944, Μάρτιος 2. Xinhua Daily. *Μια άλλη ένοπλη δύναμη - ο ελληνικός λαϊκός απελευθερωτικός στρατός πρόσφατα αναδιοργανώθηκε σε μια κανονική δύναμη.*

⁷ 1943, Οκτώβριος 9. Xinhua Daily. *Έλληνες αντάρτες ελέγχουν μεγάλο μέρος της συνολικής έκτασης.*

πρωτεύουσα προτού υποχωρήσει ο γερμανικός στρατός.⁸ Στη συνέχεια, τα βρετανικά στρατεύματα και η εξόριστη κυβέρνηση εισήλθαν ειρηνικά στην Αθήνα. Σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, το περιβάλλον του ελληνικού κινήματος αντίστασης έχει δύο σημαντικές διαφορές. Πρώτον, ο γερμανικός στρατός αποχώρησε από την Ελλάδα στο τελικό στάδιο, επομένως δεν υπήρξε τελική εθνική εξέγερση ή αποφασιστική μάχη στην Ελλάδα. Δεύτερον, οι συμμαχικές δυνάμεις δεν συμμετείχαν σε μεγάλης κλίμακας σύγκρουση με τις γερμανικές δυνάμεις στο ελληνικό πεδίο μάχης, όταν οι συμμαχικές δυνάμεις προσγειώθηκαν, οι γερμανικές δυνάμεις είχαν ήδη αποσυρθεί και όλη η κατάσταση ελέγχεται από τις δυνάμεις της αντίστασης.

Τρίτον, το ελληνικό κίνημα αντίστασης συμπληρώνεται από τον προλεταριακό απεργιακό αγώνα και αποτελεί αντίσταση ολόκληρου του λαού. Στα τέσσερα χρόνια του αντιφασιστικού αγώνα, η απεργία του ελληνικού προλεταριάτου δεν σταμάτησε ποτέ, υποστήριξε σθεναρά την ανάπτυξη του ένοπλου αγώνα και κατέστρεψε τη συνωμοσία των δυνάμεων κατοχής να χρησιμοποιήσουν την ελληνική βιομηχανία για να εξυπηρετήσουν τον φασισμό. Στις ειδήσεις εκείνη την εποχή, το ελληνικό απεργιακό κίνημα έγινε ένα καυτό θέμα. Μερικές φορές, η απεργία είναι γενική και συμμετέχουν όλες οι βιομηχανίες στην πρωτεύουσα και άλλοτε μερική.⁹ Αναφέρεται ότι αν συμπεριληφθεί ο αριθμός των απεργών, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που συμμετείχαν στο κίνημα της αντίστασης

⁸ 1944, Ιούλιος 15. Xinhua Daily. Έλληνες αντάρτες απελευθέρωσαν την πρωτεύουσα.

⁹ 1942, Οκτώβριος 20. Xinhua Daily. Ελλάδα: Απεργία στα μέσα μεταφοράς.

στην Ελλάδα είναι περίπου 2 εκατομμύρια.¹⁰ Υπολογίζεται ότι σ' αυτήν τη χώρα με πληθυσμό περίπου 8 εκατομμυρίων ανθρώπων, ένας ενήλικος στα τέσσερα άτομα (συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των παιδιών) συμμετείχαν στο κίνημα της αντίστασης. Από αυτό τον αριθμό καταλήγει κανείς να κατανοήσει την έκταση του ελληνικού κινήματος αντίστασης.

Η Εθνική Αντίσταση παρουσιάζεται μέσα από τις κινεζικές πηγές ως ένα τεράστιο κεφάλαιο στην ιστορία του ελληνικού κινήματος. Οι πτυχές του αγώνα της Αντίστασης και τα επιτεύγματα των ηρώων της πολλά, και τεράστιος ο όγκος των πληροφοριών που αξίζει να αναφερθούν για να έχει κάποιος μια πλήρη εικόνα για την πορεία και την κατάληξη του κινήματος.

Ο αγώνας της εθνικής αντίστασης είχε διπλό χαρακτήρα: από τη μία χαρακτήρα εθνικό-απελευθερωτικό κι από την άλλη χαρακτήρα ταξικό. Συνδύαζε τον πόλεμο των ανταρτών στις επαρχίες και στα βουνά της Ελλάδας με σπουδαίες απεργίες και διαδηλώσεις στα αστικά κέντρα.

Το ελληνικό κίνημα αντίστασης χωρίζεται σε τρία στάδια: σποραδικές αντιστασιακές κινήσεις έως πιο οργανωμένες αντιστασιακές κινήσεις και τέλος νίκη του ελληνικού αντιφασιστικού κινήματος αντίστασης.

¹⁰ Edited by Iu. P. Frantsev, (Vol. X), the Soviet Academy's multi-volume History of the World (μτφρ. Beijing Translation Agency), Jilin People's Press (Το πρωτότυπο εκδόθηκε το 1964), p.405.

1 Πρώτες αυθόρμητες αντιδράσεις

Μετά το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η ελληνική κυβέρνηση παρουσιάζεται να επιθυμεί να διατηρήσει «πραγματική ουδετερότητα», πράγμα που σήμαινε ότι η Ελλάδα θα υιοθετούσε μια ουδέτερη στάση έως ότου υποχρεωθεί να συμμετάσχει αναγκαστικά σε αυτόν τον πόλεμο. Το αν μπορεί ή όχι να αποφευχθεί ο πόλεμος δεν εξαρτάται καθόλου από την Ελλάδα, αλλά από τα σχέδια των φασιστών. Αλλά στην πραγματικότητα, λόγω των δικών της συμφερόντων, η Ελλάδα είναι κοντά στους Συμμάχους, ειδικά στην Μεγάλη Βρετανία. Μετά την παράδοση της ελληνικής κυβέρνησης, ο βασιλιάς και η κυβέρνησή του μετακόμισαν στην Κρήτη και την Αίγυπτο και τελικά εγκατέστησαν μια εξόριστη κυβέρνηση στο Λονδίνο. Η εξόριστη κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να καθοδηγήσει ενεργά και αποτελεσματικά τις δραστηριότητες της αντίστασης κατά του φασισμού. Η κατοχική κυβέρνηση βρισκόταν υπό τον έλεγχο των δυνάμεων του Άξονα και δεν ήταν διατεθειμένη να αντισταθεί. Σε αυτήν την περίπτωση, το πρώτο πράγμα που εμφανίζεται στη χώρα είναι η αυθόρμητη αντίσταση των ανθρώπων στον φασισμό.

Εν ολίγοις, οι αντιστασιακές δράσεις της Ελλάδας σε αυτό το στάδιο είναι περισσότερο συμβολικές, αν και έχουν οργανωθεί ορισμένες επιθέσεις και δράσεις σαμποτάζ, το επίπεδο αυτών των δράσεων γενικά δεν είναι υψηλό και δεν αποτελούν σοβαρή απειλή για τις δυνάμεις του Άξονα. «Σε σύγκριση με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στη Γιουγκοσλαβία το 1941, η αντίσταση στην Ελλάδα έχει ελάχιστη σημασία.» Η Ελλάδα δεν έχει ούτε στρατιωτικούς αξιωματούχους υψηλού επιπέδου που μένουν στα βουνά για

να οργανώσουν αντίσταση, ούτε τον ταχύ σχηματισμό ενός γενικού στρατηγείου ανταρτών όπως η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση. Η ελληνική αντίσταση σε αυτό το στάδιο διεξάγεται αυθόρμητα από άτομα ή μικρές ομάδες και όχι από ένα κίνημα αντίστασης μεγάλης κλίμακας.¹¹ Αυτές οι ενέργειες αντίστασης αντιπροσωπεύουν περισσότερο την επιθυμία των ανθρώπων να αντισταθούν ενεργά στις δυνάμεις του Άξονα.

Η Κατοχή στην Ελλάδα φέρεται να προσλαμβάνει εξ αρχής έναν ιδιαίτερα βίαιο χαρακτήρα, ενώ σε ορισμένες περιοχές οι κατοχικές αρχές προωθούσαν ακόμα και πολιτικές εθνοκάθαρσης. Δίνεται έμφαση στο ότι η περίοδος της κατοχής σηματοδεύτηκε από άγρια αντίποινα εναντίον αμάχων, την πλήρη αφαίμαξη οικονομικών αποθεμάτων και την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, τον ανεξέλεγκτο πληθωρισμό που έδωσε τεράστιες διαστάσεις στη Μαύρη Αγορά. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον τρομερό χειμώνα του 1941-42 όταν ο Μεγάλος Λιμός σκοτώνει γύρω στις 300.000 άτομα στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Υπό αυτές τις συνθήκες ο δοκιμαζόμενος ελληνικός πληθυσμός φέρεται να αναζητά τρόπους αντίστασης και επιβίωσης. Στην ύπαιθρο θα αρχίσει η ένοπλη αντίσταση. Οι πρώτες αντιδράσεις είναι αυθόρμητες και χωρίς καθοδήγηση. Άλλωστε κανένα κόμμα δεν είχε πάρει απόφαση για ένοπλο αγώνα. Η πείνα μαστίζει τα χωριά όλο και πιο πολύ, και οι δυνάμεις κατοχής λεηλατούν βάνουσα τα χωριά παίρνοντας ακόμη και τα τελευταία λίγα τρόφιμα που θα βρουν.¹²

¹¹ CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα*(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν. P.26-27.)

¹² CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα*(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν. P.22.)

Οι αγρότες, για να μην τους επιτάξουν τη σοδειά, αναφέρεται ότι ανέπτυξαν μορφές αυτο-οργάνωσης. Έξω από κάθε χωριό παραφύλαγαν στα «καραούλια» και μόλις εμφανιζόντουσαν οι κατακτητές για να λεηλατήσουν τα χωριά, ειδοποιούσαν. Οι κάτοικοι έφευγαν τότε για το βουνό παίρνοντας μαζί τους ότι μπορούσαν, τρόφιμα, ζώα, πράγματα, και κρύβονταν σε δάση, σπηλιές και χαράδρες μέχρι να περάσει ο κίνδυνος. Μερικοί, συνήθως νέοι, έπαιρναν και παλιά κρυμμένα όπλα. Έτσι αρχίζουν σιγά- σιγά να συγκροτούνται μικρές ένοπλες ομάδες ανταρτών με διάφορα ονόματα σε πάρα πολλές περιοχές της χώρας.¹³

¹³ CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα*(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν. P.25.)

2 Οι πρώτες μεγάλες εξεγέρσεις στην ύπαιθρο

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ίδρυση του ΕΑΜ. Τον Σεπτέμβρη του '41 ιδρύεται με πρωτοβουλία του ΚΚΕ, και σε συνεργασία με το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος, την Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας και το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ), με στόχο «...την απελευθέρωση του Έθνους από τον ξένο ζυγό...». ¹⁴Μόλις ιδρύθηκε το ΕΑΜ, το ΚΚΕ έκανε κάλεσμα για συνεργασία όλων των κομμάτων «...σ' ένα εθνικό μέτωπο της απελευθέρωσης» χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Η ίδρυση του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ) αναφέρεται ως δημιούργημα των αγγλικών μυστικών υπηρεσιών που στη συνέχεια, οι ηγέτες του δεν δίστασαν να συνεργαστούν με τους Γερμανούς για να πλήξουν τους αντάρτες του ΕΛΑΣ.

Ταυτόχρονα αναφέρεται ότι αρχίζουν και μαζικές διαμαρτυρίες και δράσεις του κινήματος στην πόλη της Αθήνας ήδη από τον Οκτώβρη του '41. Οι μαζικοί εργατικοί αγώνες στην Αθήνα, αλλά και σ' άλλες πόλεις (όπως π.χ. ο Βόλος) αλληλεπιδρούν με την ανάπτυξη του αντάρτικου στα βουνά. Ο ένας αγώνας παίρνει κουράγιο και ενισχύεται από τον άλλο. Γίνεται αναφορά στις φοιτητικές κινητοποιήσεις που πραγματοποιούνται τους επόμενους μήνες και τον Απρίλη του '42 αρχίζουν μεγάλες απεργίες που συνεχίζονται όλο το

¹⁴ Edited by Iu. P. Frantsev, (Vol. X), the Soviet Academy's multi-volume History of the World (μτφρ. Beijing Translation Agency), Jilin People's Press (Το πρωτότυπο εκδόθηκε το 1964), p.403.

WEN NUANGEN, & LIU BANGYI (1985). *History of the Anti-Fascist Resistance Movement in Europe*. Xian, Shanxi People's Press, p.292.

YAN YIYUN, 1991. *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης*. Guang Ming Daily Publication Company, p.148.

καλοκαίρι¹⁵ παρά την τρομοκρατική διαταγή της Ανώτατης Γερμανικής Διοίκησης που απειλούσε με βαρύτατες ποινές –ακόμα και θάνατο– τους απεργούς ή διαδηλωτές. Αυτές οι οργανώσεις αντίστασης υποστηρίζεται ότι επωμίστηκαν το έργο της αντίστασης στην Ελλάδα. Επισημαίνεται ότι αν και οι στόχοι τους ήταν διαφορετικοί, υπήρχε συνεργασία μεταξύ τους. Αυτό είχε διπλό αντίκτυπο στο κίνημα της αντίστασης στην Ελλάδα. Από τη μία πλευρά, αυτές οι οργανώσεις αντίστασης προώθησαν την ανάπτυξη του ελληνικού κινήματος αντίστασης, αλλά από την άλλη πλευρά, οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις μεταξύ τους είχαν επίσης αντίκτυπο στην κοινωνική διαδικασία της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη μεγάλη απεργία και στις διαδηλώσεις που γίνονται τον Σεπτέμβρη του '42 στην Αθήνα και στον Πειραιά με πρωτοβουλία του ΕΑΜ, στις οποίες συμμετείχαν εργαζόμενοι από όλους σχεδόν κλάδους.¹⁶ Ύστερα από οκτώ μέρες απεργίας, διαδηλώσεων και συγκρούσεων επισημαίνεται ότι οι απεργοί κέρδισαν σημαντικές αυξήσεις στα ημερομίσθια και στους μισθούς, ενώ όσοι απεργοί είχαν συλληφθεί και κλειστεί σε στρατόπεδα συγκέντρωσης αφέθηκαν ελεύθεροι.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην προσπάθεια καταστολής του κινήματος από τις γερμανικές αρχές μέσα από μια επιχείρηση βίαιης πολιτικής επιστράτευσης για καταναγκαστική εργασία των Ελλήνων εργατών στα γερμανικά εργοστάσια (είχαν κάνει και εθελοντική προσπάθεια αλλά απέτυχε πλήρως). Ως απάντηση οργανώνονται μαζικές διαδηλώσεις. Το Φλεβάρη του '43 σχεδόν κάθε μέρα οργανώνεται κάποια απεργία ή διαδήλωση

¹⁵ CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα*(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν. Ρ.31.)

¹⁶ YAN YIYUN, 1991. *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης*. Guang Ming Daily Publication Company, p.149.

εργατών. Επίσης δεν λησμονείται ότι στις 5 Μάρτη σε γενική απεργία του ΕΑΜ ενάντια στα σχέδια επιστράτευσης, 100.000 άτομα κατεβαίνουν στους δρόμους, 5 άτομα σκοτώνονται από τα πυρά των αστυνομικών και 50 τραυματίζονται. Οι απεργίες αναφέρεται ότι συνεχίζονται όλο το καλοκαίρι καθώς και τον Σεπτέμβρη, με εκατοντάδες χιλιάδες στους δρόμους.

3 Νίκη του ελληνικού αντιφασιστικού κινήματος αντίστασης

Στις κινεζικές πηγές ολόκληρη η αφήγηση θεωρεί το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας ως τον πρωταγωνιστή της Αντίστασης τονίζοντας τον ηγετικό του ρόλο. Παρόλο που συμβάλλει στην κατανόηση της συνολικής κατάστασης του ελληνικού κινήματος αντίστασης δε φαίνεται να διαθέτει εξακριβωμένα στοιχεία για συγκεκριμένα γεγονότα.¹⁷

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαπίστωση ότι ενώ έχει συγκροτηθεί ένας αξιόμαχος λαϊκός στρατός, η ηγεσία του αντιστασιακού κινήματος (ΕΑΜ) βρίσκεται στα χέρια συγχρόνως των πολιτικών κομμάτων της μπουρζουαζίας και του ΚΚΕ.¹⁸

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι σε σφοδρή αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη, η Αντίσταση στην Ελλάδα δεν αναδείχθηκε σε "ιδρυτικό μύθο" της εθνικής ταυτότητας. Εξαιτίας της σφοδρής εμφύλιας αντιπαράθεσης που ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της Κατοχής και διατηρήθηκε ως πολιτικό καθεστώς τουλάχιστον ως το 1974, η Αριστερά βρέθηκε σε διωγμό με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος της αντιστασιακής δράσης να παραμείνει στο σκοτάδι για δεκαετίες, μέχρι την αναγνώριση του ΕΑΜ ως αντιστασιακής οργάνωσης μόλις τη δεκαετία του '80.

¹⁷ WEN NUANGEN, & LIU BANGYI (1985). *History of the Anti-Fascist Resistance Movement in Europe*. Xian, Shanxi People's Press.

¹⁸ YAN YIYUN, 1991. *Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης*. Guangming Daily Publication Company.

4 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας για την Ελληνική αντίσταση (από κινέζικη σκοπιά)¹⁹

Μελετώντας τις ξένες βιβλιογραφίες για την κατοχική Ελλάδα διαπιστώνει κανείς ότι η εθνική αντίσταση εξετάζεται με ποικίλους τρόπους. Για να μελετήσει κανείς τη εθνική αντίσταση στην Ελλάδα:

Η πρώτη περίπτωση είναι να επικεντρωθεί στη διαδικασία της αντίστασης και να μην επεκταθεί στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο. Σημαντικά έργα αυτής της κατηγορίας είναι αυτά που ακολουθούν :

Αρχικά Louis Hondros, *Occupation and Resistance: The Greek Agony 1941-44*, Pella Pub Co, 1983. Ο συγγραφέας εμπλουτίζει την αφήγησή του με μια σύντομη ανάλυση του ιστορικού υποβάθρου που τελείωσε με τη δικτατορία του Μεταξά. Η πιο λεπτομερής συζήτηση ξεκινά με τα γεγονότα που οδήγησαν στην εισβολή στην Ελλάδα από τους Ιταλούς, την ήττα τους στα αλβανικά βουνά και την υποχώρησή τους. Και τελειώνει με την εισβολή των Γερμανών και την έναρξη της δραματικής περιόδου της ναζιστικής κατοχής.

Όσον αφορά το κίνημα της αντίστασης, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ξεκίνησε αμέσως μετά την ήττα του τακτικού στρατού. Η αποτυχία του Βασιλιά Γεωργίου Β΄ να σχεδιάσει οποιαδήποτε μορφή πολιτικής ή στρατιωτικής αντίστασης πριν φύγει από την Αθήνα, καθώς και το γεγονός ότι το Βρετανικό Γραφείο Εξωτερικών και το Επιχειρήσεις Ειδικών Αποστολών (SOE) δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν για μια κοινή πολιτική για την Αντίσταση, έδωσαν την ευκαιρία στο Κομμουνιστικό Κόμμα να

¹⁹ CHEN RUNZHI, 2018. *Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα* (διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν. P.2-7.)

διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο. Συζητούνται οι αρχές του πιο αποτελεσματικού οργανισμού αντίστασης, του ΕΑΜ / ΕΛΑΣ, και η ανάπτυξή του, καθώς και η εμφάνιση των οργανώσεων ΕΔΕΣ και ΕΚΚΑ. Η μελέτη ολοκληρώνεται με μια εξαιρετική ανάλυση της ανησυχίας και της εξέγερσης στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις στη Μέση Ανατολή, τη Διάσκεψη του Λιβάνου, τον ρόλο του Γεώργιου Παπανδρέου, τη δραματική σύγκρουση της 3ης Δεκεμβρίου 1944 ανάμεσα στις δυνάμεις του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και τις Βρετανικές δυνάμεις, και τα επακόλουθά της.

Το δεύτερο είναι το βιβλίο του George C. Blytas, *The First Victory: Greece in the Second World War*, Cosmos Pub Co Inc, 2009. Το βιβλίο του George Blytas έρχεται ως μια υπέροχη υπενθύμιση της συνεισφοράς της Ελλάδας στη Δύση κατά τη διάρκεια των κρίσιμων ημερών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το βιβλίο περιέχει είκοσι τέσσερα κεφάλαια και έναν χρήσιμο επίλογο. Περισσότερο από το ήμισυ του βιβλίου είναι αφιερωμένο σε μια λεπτομερή περιγραφή της «μάχης της Ελλάδας», ξεκινώντας από το εγχώριο και διεθνές υπόβαθρο την παραμονή της ιταλικής εισβολής στην Ελλάδα και τελειώνει με τη μάχη της Κρήτης. Το κείμενο συμπληρώνεται με ιστορικές φωτογραφίες και χρήσιμους χάρτες που βοηθούν τον αναγνώστη να εντοπίσει τις στρατιωτικές ενέργειες που περιγράφονται στην αφήγηση. Ο υπόλοιπος τόμος καλύπτει την κατοχή της Ελλάδας από τους Γερμανούς, τους Ιταλούς, τους Βουλγάρους και τους Αλβανούς, την ανάπτυξη και τις δράσεις της ελληνικής αντίστασης, την απελευθέρωση της Ελλάδας · και τις πρώτες ρίζες της σύγκρουσης μεταξύ των διαφόρων ομάδων αντίστασης που οδήγησαν στον πλήρη ελληνικό εμφύλιο πόλεμο μετά το 1946.

Σχετικά με την διαδικασία της αντίστασης, εκτεταμένες αναφορές γίνονται και στο έργο του Ronald J. Drez, *Heroes Fight Like Greeks*, The

Greek Resistance Against the Axis Powers in WWII, Ghost Road Press, 2009. Παράλληλα υπάρχει και μια άλλη κατηγορία, αυτή που παρακολουθεί τη διαδικασία της αντίστασης ενώ ξεδιπλώνονται πτυχές του ελληνικού εμφυλίου πολέμου. Σημαντικά έργα αυτής της κατηγορίας είναι τα ακόλουθα. David Brewer, *The Decade at War: Occupation, Resistance and Civil War*, LB. Tauris & Co Ltd, 2016. Costas Stassinopoulos, *Modern Greeks: Greece in World War II: The German Occupation and National Resistance and Civil War*, American Hellenic Institute Foundation, Inc., 2005. Marion Sarafis, *Greece: From Resistance to Civil War*, Spokesman Pr, 1980.

Η αντιμετώπιση του ζητήματος της ελληνικής αντίστασης από μια συγκεκριμένη οπτική γωνία:

Στην επισκόπηση αυτή στάθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμα δύο έργα: Spyros Tsoutsoumpis, *A History of the Greek Resistance in the Second World War: The People's Armies*, Manchester University Press, 2016. L. S. Stavrianos, "The Greek National Liberation Front (EAM): A Study in Resistance Organization and Administration", *The Journal of Modern History*, Vo1.24, No.1, 1952.

Προσοχή δόθηκε και στη βρετανική πολιτική απέναντι στην Ελλάδα. Ακολούθησε μια σειρά επιστημονικών άρθρων και βιβλίων:

Προκόπης Παπαστράτης, *British Policy towards Greece during the Second World War 1941-1944*, Cambridge University Press, 1984. Spyridon Ploumidis, "British Propaganda towards Greece (1940-1944)", *Southeast European and Black Sea Studies*, Vo1.6, No.4, 2006. Christina Goulter — Zervoudakis, "The Politicization of Intelligence: The British Experience in Greece, 1941-1944", *Intelligence and National Security*, 13:1, 165-194, 1998.

Εμφανίστηκαν και μελέτες που εξετάζει τα καίρια ζητήματα της κοινωνίας και οικονομίας της κατοχής. Mark Mazower, *Inside Hitler's Greece: The Experience of Occupation, 1941-44*, Yale University Press, 1993. Violetta Hionidou, "Relief and Politics in Occupied Greece, 1941-4", *Journal of Contemporary History*, Vo1.48, No.4, 2013. Gail E. Makinen, "The Greek Hyperinflation and Stabilization of 1943-1946: A Reply", *The Journal of Economic History*, Vo1.48, No. 1, 1988.

Η διερεύνηση του ζητήματος με έμφαση στους εβραίους της Ελλάδας αποτελεί μια άλλη κατηγορία. Steven Bowman, *Jewish Resistance in Wartime Greece*, Vallentine Mitchell, 2006.

Σχετικά με την ελληνική κυβέρνηση στην εξορία, βρίσκουμε τα ακόλουθα άρθρα : Richard Clogg, "The Greek Government-in-Exile 1941-4", *The International History Review*, Vol.1, No.3, 1979. Yitzchak Kerem, "The Greek Government-in-exile and the Rescue of Jews from Greece", *Holocaust Studies: A Journal of Culture and History*, Vol.18, Nos.2-3,2012.

Μια άλλη κατηγορία εστιάζει το ενδιαφέρον σε μια σημαντική χρονική περίοδο ή ένα σημαντικό γεγονός: John Carr, *The Defence and Fall of Greece 1940-41*, Pen and Sword, 2013. N. G. L. Hammond, *Venture into Greece: With the Guerrillas, 1943- 44*, William Kimber &Co Ltd, 1983. Antony Beevor, *Crete 1941: The Battle and the Resistance*, Penguin Books, 2014. James J. Sadkovich, "The halo-Greek War in Context: Italian Priorities and Axis Diplomacy", *Journal of Contemporary History*, Vo1.28, No.3, 1993.

Κεφάλαιο II Εμφύλιος πόλεμος

Αν και εξ ορισμού ένας εμφύλιος πόλεμος αντιπροσωπεύει μια ρήξη στο εσωτερικό ενός κοινωνικού σχηματισμού, σε συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες η εξέλιξη και η έκβασή του συχνά επηρεάζονται σημαντικά και από εξωτερικούς παράγοντες. Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος του 1946-1949 ανάγεται διαδοχικά στην αποκρυστάλλωση και την όξυνση των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων της προηγούμενης δεκαετίας, στην εμφάνιση νέων εσωτερικών κοινωνικών δυνάμεων με επαναστατικά αιτήματα κατά τη διάρκεια της Κατοχής, και στη διαδικασία απόρριψης των αιτημάτων αυτών και εξόντωσης των φυσικών φορέων τους από εκείνες τις δυνάμεις, εσωτερικές και εξωτερικές, οι οποίες επρόκειτο να θιγούν. Κατά το τελευταίο έτος του Εμφυλίου, την ελληνική κυβέρνηση υποστήριζαν οι ΗΠΑ και η Βρετανία - οι δύο ισχυρότερες συνιστώσες του αντισοβιετικού συνασπισμού, ενώ το ΚΚΕ υποστήριζε μόνον η Αλβανία - το ασθενέστερο μέλος του σοβιετικού συνασπισμού, με ό,τι μπορεί αυτό να συνεπάγεται για την εξέλιξη και την έκβαση της σύγκρουσης.

Ειδικότερα όσον αφορά την κινεζική επιστημονική βιβλιογραφία για το Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο, οι μελέτες που δημοσιεύονται πρωτογενώς στην κινεζική, εστιάζουν στις εξωτερικές πτυχές του ζητήματος.

Η πολιτική διαμάχη στην Ελλάδα ξέσπασε στα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, συνεχίστηκε και μετά το τέλος του, και συνέβαλε στην επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ των νικητών. Ειδικά μετά το 1945, η εσωτερική διαμάχη συνδέθηκε με τη διογκούμενη αντιπαλότητα μεταξύ των «Τριών Μεγάλων» και προσέλαβε αυξημένες διεθνείς διαστάσεις: όσο οι

σχέσεις των ΗΠΑ και της Βρετανίας με την ΕΣΣΔ επιδεινώνονταν, τόσο στενότερες γίνονταν οι σχέσεις της Ελλάδας με τις δύο δυτικές χώρες.

1 Αμερικανική βοήθεια

Σύμφωνα με τη ρύθμιση της Διάσκεψης των Μεγάλων Δυνάμεων στο τέλος του πολέμου, η Ελλάδα βρέθηκε υπό βρετανικό έλεγχο. Για την περίοδο μεταξύ Οκτωβρίου 1944 και Ιουνίου 1947, οπότε και έφτασε στην Αθήνα η Αμερικανική Αποστολή (AMAG), οι Αγγλικές κυβερνήσεις είχαν προσφέρει στην Ελλάδα βοήθεια ύψους 228 εκατομμυρίων δολαρίων. Τα 2/3 της βοήθειας (\$152 εκατομμύρια) ήταν στρατιωτικό υλικό, ενώ το υπόλοιπο των \$76 εκατομμυρίων είχε τη μορφή δανείων. Στις 24 Φεβρουαρίου 1947, ο Βρετανός Πρέσβης στις ΗΠΑ γνωστοποίησε στον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών την αδυναμία της Βρετανίας να συνεχίσει την οικονομική και στρατιωτική βοήθεια προς την Ελλάδα μετά τις 31 Μαρτίου 1947.

Η Αμερικανική κυβέρνηση, που αντιμετώπιζε τις εξελίξεις στην Ελλάδα με ενδιαφέρον μέχρι το τέλος του 1945, εξέφρασε έντονη ανησυχία για την κατάσταση στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου μετά τις ενέργειες των Σοβιετικών, τον Ιανουάριο του 1946, για απόσχιση τμήματος του Ιράν με σκοπό την δημιουργία Αζερικού και Κουρδικού κρατιδίου. Δύο μήνες αργότερα, ο πρωθυπουργός της Αγγλίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, Winston Churchill, θα αναφερθεί σε ομιλία του σε Αμερικανικό πανεπιστήμιο στο «σιδηρούν παραπέτασμα» που διχοτομεί την Ευρώπη ορίζοντας τις συντεταγμένες του Ψυχρού Πολέμου στην Γηραιά Ήπειρο. Οι ιδεολογικές παρατάξεις περιχαράκωναν με γοργούς ρυθμούς την κεντρική

και δυτική Ευρώπη, καθορίζοντας το ψυχροπολεμικό πεδίο της μεταπολεμικής περιόδου.²⁰

Για την Ελλάδα, η ιδεολογική αντιπαράθεση είχε εξελιχθεί σε εμφύλιο πόλεμο, ανάγοντας την χώρα σε κρίσιμο πεδίο σύγκρουσης μεταξύ Ανατολικού και Δυτικού συνασπισμού. Η Βρετανική αδυναμία υποστήριξης της Ελλάδας, όπως επίσης και η Αμερικανική αντίδραση στον κομμουνιστικό επεκτατισμό και την ενδεχόμενη απαγόρευση πρόσβασης από τους Σοβιετικούς τόσο σε πλουτοπαραγωγικές περιοχές όσο και σε οικονομικές αγορές, αποτέλεσαν τις κύριες αιτίες του αυξημένου ενδιαφέροντος για τις Ελληνικές εξελίξεις. Τέσσερις μέρες πριν την επίδοση του Αγγλικού διαβήματος περί αδυναμίας οικονομικής στήριξης προς την Ελληνική κυβέρνηση, ο Loy Henderson, αρμόδιος για την Μ. Ανατολή και την Ν. Ασία, προειδοποίησε τον Μάρσαλ για την κρίσιμη κατάσταση στην Ελλάδα. Το διάβημα του Βρετανού Πρέσβη, Λόρδου Inverchapel προς τον Αμερικανό Υπουργό Εξωτερικών George C. Marshall, λειτούργησε ως αφορμή για τη κυβέρνηση Τρούμαν η οποία έσπευσε να εξασφαλίσει έγκριση του Κογκρέσου για αποστολή οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα.

Τον Ιανουάριο του 1947, οι Ηνωμένες Πολιτείες έστειλαν μια αποστολή οικονομικής έρευνας που εκπροσωπήθηκε από τον Paul Porter στην Ελλάδα για να πραγματοποιήσουν μια ολοκληρωμένη έρευνα των οικονομικών συνθηκών.²¹ Το διάγγελμα του Προέδρου Τρούμαν στη Γερουσία και τη Βουλή των Αντιπροσώπων την 12η Μαρτίου 1947 σηματοδότησε μία νέα εποχή για την Αμερικανική εξωτερική πολιτική. Ο Πρόεδρος Τρούμαν τόνισε

²⁰ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη. p.70.)

²¹ LI XIANGCHUN, 2010. Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο. JOURNAL OF EDUCATIONAL INSTITUTE OF JILIN PROVINCE. (02), 27-28.)

χαρακτηριστικά πως «αν αποτύχουμε στην παροχή βοήθειας προς την Ελλάδα και την Τουρκία αυτή την κρίσιμη ώρα, οι επιπτώσεις τόσο για τη Δύση όσο και για την Ανατολή θα είναι εκτεταμένες». Το Αμερικανικό Κογκρέσο υπερψήφισε το Δόγμα Τρούμαν στις 22 Μαΐου 1947 ενώ σε διακρατικό επίπεδο, η συμφωνία παροχής οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα υπεγράφη στις 20 Ιουνίου 1947.

Η άκαμπτη Αμερικανική νοοτροπία του Ψυχρού Πολέμου επέβαλε την επέκταση του ελληνικού εμφυλίου.²² Αρχικά, οι συγκρουόμενοι είχαν την πρόθεση να επιλύσουν τις διαφορές τους με πολιτικά μέσα, τελικά όμως η τροπή που πήραν τα πράγματα διέψευσε ραγδαία τις ελπίδες κάποιου συμβιβασμού. Ο ελληνικός εμφύλιος φέρει έντονο το χρώμα του Ψυχρού Πολέμου και έχει τοποθετηθεί αναγκαστικά σε ένα περιβάλλον διεθνών διαφορών. Στο πλαίσιο αυτό δεν υπήρχε περιθώριο ελιγμών. Ο γαλλικός κοινοβουλευτικός δρόμος στον οποίο προσέβλεπε το Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα και έτρεφε πάντα ελπίδες να ακολουθήσει η Ελλάδα, ήταν ασύμβατος στα πλαίσια της «λογικής» του Ψυχρού Πολέμου και απέκλειε οποιαδήποτε τέτοια απόπειρα. 23

²² LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). p.82. EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη.)

²³ LIU YUN, 2007. *Δόγμα Τρούμαν και το ξέσπασμα και η εντατικοποίηση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου*. Academia Bimestrie, (05):114-118.)

2 Σοβιετική αδιαφορία ²⁴

Σε αντίθεση με την πολιτική βοήθεια των Ηνωμένων Πολιτειών, η Σοβιετική Ένωση υιοθέτησε μια αδιάφορη στάση απέναντι στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο. Στις 9 Οκτωβρίου 1944, ο Τσώρτσιλ και ο Στάλιν κάθισαν στο ίδιο τραπέζι προκειμένου να ορίσουν το μεταπολεμικό σκηνικό. Η γνωστή ως «Συμφωνία των ποσοστών», όριζε την επιρροή που θα είχαν οι δύο χώρες στις χώρες των Βαλκανίων. Στο τέλος του ίδιου έτους, όταν το ΕΑΜ οργάνωσε συλλαλητήριο διαμαρτυρίας στο κέντρο της Αθήνας (3 Δεκεμβρίου 1944), οι Σοβιετικοί, ωστόσο, δεν αναμείχθηκαν, άμεσα, στα Δεκεμβριανά. Και προς ικανοποίηση του Τσώρτσιλ, ο Στάλιν εμπιστεύτηκε πλήρως τη βρετανική πολιτική στην Ελλάδα.²⁵ Η στιγμή συμμόρφωσης της Σοβιετικής Ένωσης με τις υποσχέσεις της στην Ελλάδα είναι κρίσιμη. Όταν το ΚΚΕ επαναστάτησε στην Αθήνα, ο πόλεμος δεν είχε τελειώσει ακόμα. Η Σοβιετική Ένωση θεωρεί τη διατήρηση της ενότητας με τη Δύση για τον τερματισμό του πολέμου το συντομότερο δυνατό ως κορυφαίο διπλωματικό καθήκον της.

Τον Ιανουάριο του 1948, ο Μάρκος θυμήθηκε τα διάφορα στάδια του ανταρτικού πολέμου και είπε: «Η ιστορική επιστολή του συντρόφου Στάλιν τον Δεκέμβριο του 1944 μας ώθησε να ξεκινήσουμε μια εξέγερση του λαού», η οποία αργότερα απέτυχε. Ένα χρόνο αργότερα, εκπονήθηκε ένα σχέδιο επανεξέγερσης στο Petrich, σύμφωνα με το σχέδιο «για να εξασφαλίσουμε νέα βοήθεια», και η προϋπόθεση αυτής της βοήθειας ήταν η υπόσχεσή μας να

²⁴ LI XIANGCHUN, 2010. Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο. JOURNAL OF EDUCATIONAL INSTITUTE OF JILIN PROVINCE. (02), 27-28.)

²⁵ Lawrence Wittner, 1982, American Intervention in Greece (1943-1949), New York Columbia University Press, pp. 26-27.

«προσαρμόσουμε τα σύνορά μας προς όφελος του γείτονά μας». Από τα τέλη Ιανουαρίου 1948, το Κρεμλίνο τήρησε μια συγκρατημένη στάση έναντι στην «κατάσταση της Ελλάδας». Επειδή δεν επιθυμούσε να επιδεινωθούν οι σχέσεις του με τη Δύση.

Στις αρχές του 1948 ο σοβιετικός ηγέτης αμφέβαλε για τις δυνατότητες νίκης του ΔΣΕ, ωστόσο τα περί «ανοησίας των Ελλήνων» πρέπει να αντιπαρατεθούν με την απάντησή του στις εκκλήσεις των Βουλγάρων και των Γιουγκοσλάβων να περιμένουν ακόμη «μερικούς μήνες» ώστε να «γίνει σαφές ποιές είναι οι πιθανότητες των ανταρτών» στην Ελλάδα:

Καλά, τότε περιμένετε. Ίσως έχετε δίκιο. Εγώ επίσης αμφέβαλλα αν θα επιτύχουν οι Κινέζοι και τους συμβούλευα να συμφωνήσουν προσωρινά με τον Τσαν Κάι Σεκ. Αυτοί τυπικά συμφώνησαν μαζί μας, αλλά στην πράξη συνέχισαν το δικό τους, συνέχιζαν να επιστρατεύουν δυνάμεις του κινεζικού λαού. [...] Αποδείχθηκε ότι είχαν δίκιο κι εμείς άδικο. Αλλά θέλουμε να ενεργούμε εκ του ασφαλούς.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό κάποιων προσεγγίσεων της σοβιετικής πολιτικής στην Ελλάδα είναι ο ρεαλισμός και ο κυνισμός που αποδίδουν στα κίνητρα του Στάλιν. Η ΕΣΣΔ, κατά την άποψη αυτή, «ήθελε να χρησιμοποιήσει τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο για προπαγανδιστικούς σκοπούς». Τόσο κατά τα Δεκεμβριανά, όταν δεν ενημέρωσε την ηγεσία του ΚΚΕ για τη «συμφωνία των ποσοστών», όσο και κατά την έναρξη του Εμφυλίου το 1946, «η ΕΣΣΔ καιροσκοπούσε παίζοντας με τις τύχες του ελληνικού λαού»: τον Δεκέμβριο του 1944 ο Στάλιν «ανέχθηκε τους Βρετανούς να συντρίψουν την επανάσταση» ώστε να δημιουργηθεί ένα προηγούμενο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε περίπτωση ταραχών στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία· σε αυτή την περίπτωση,

όπως και στην περίοδο 1946-1949, «για τους Σοβιετικούς, αν η επανάσταση πετύχαινε τόσο το καλύτερο γι' αυτούς· αν πάλι αποτύχαινε, τότε θα μπορούσαν να διατείνονται ότι δεν είχαν καμιά ανάμιξη και ευθύνη».

Χωρίς την παρέμβαση του σοβιετικού ηγέτη, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας βρέθηκε σε αδιέξοδο και εγκλωβίστηκε στον εμφύλιο πόλεμο.

3 Το σχίσμα Γιουγκοσλαβίας-Σοβιετικής Ένωσης

Ένας άλλος παράγοντας που είχε σημαντικό αντίκτυπο στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο ήταν το σχίσμα Γιουγκοσλαβίας-Σοβιετικής Ένωσης.

Στην πιο κρίσιμη, εξάλλου, στιγμή της εμφύλιας σύγκρουσης, μία άλλη διεθνής εξέλιξη έμελλε να καταφέρει ένα συντριπτικό πλήγμα εις βάρος των Ελλήνων κομμουνιστών: η ρήξη Τίτο - Στάλιν, η οποία το καλοκαίρι του 1948 οδήγησε στην αποπομπή της Γιουγκοσλαβίας από την Κομινφόρμ, είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή της ζωτικής σημασίας γιουγκοσλαβικής βοήθειας προς τον ΔΣΕ και το καλοκαίρι του επόμενου έτους το κλείσιμο των γιουγκοσλαβικών συνόρων για τους Έλληνες αντάρτες.

Η εξασφάλιση της γιουγκοσλαβικής βοήθειας ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για τον Ζαχαριάδη προκειμένου να αρχίσει τον ένοπλο αγώνα το 1946, με σταδιακή κλιμάκωση, φθάνοντας και στην ολομέτωπη σύγκρουση. Μέσω Γιουγκοσλαβίας (Πάντσεβο – Μοναστήρι) διερχόταν ο κύριος όγκος της βοήθειας της Σοβιετικής Ένωσης και άλλων ανατολικών χωρών.²⁶ Τραυματίες του Δημοκρατικού Στρατού περιθάλπονταν σε νοσοκομεία της Γιουγκοσλαβίας, στο Βελιγράδι είχε εγκατασταθεί το Δεύτερο Κλιμάκιο του ΚΚΕ, από γιουγκοσλαβικό έδαφος εξέπεμπε ο ραδιοφωνικός σταθμός των ανταρτών, ενώ οι μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού μπορούσαν να καταφεύγουν σε γιουγκοσλαβικό έδαφος, εφόσον τα σύνορα ήταν ανοιχτά.

²⁶ Lawrence Wittner, 1982, American Intervention in Greece (1943-1949), New York Columbia University Press.p.27.

Η Γιουγκοσλαβία αποπέμφθηκε από την Κομινφόρμ στις 28 Ιουνίου 1948 λόγω «οπορτουνιστικής και αντισοβιετικής πολιτικής». Το ΚΚΕ ευθυγραμμίστηκε με την πολιτική της Κομινφόρμ, χωρίς όμως να στραφεί δημόσια έντονα κατά της Γιουγκοσλαβίας. Ωστόσο, η γιουγκοσλαβική βοήθεια άρχισε να μειώνεται αισθητά, χωρίς να εκλείψει εντελώς. Τα σύνορα παρέμειναν ανοιχτά και οι τραυματίες του Δημοκρατικού Στρατού μεταφέρονταν ακόμα για περίθαλψη στη Γιουγκοσλαβία.

Σημαντική συνέπεια της ρήξης Γιουγκοσλαβίας-Σοβιετικής Ένωσης υπήρξε η προσέγγιση Γιουγκοσλαβίας-Δύσης, οι απαρχές της οποίας ξεκίνησαν μόλις δύο μέρες μετά την αποπομπή από την Κομινφόρμ. Μέσω ενός επίσημα εξουσιοδοτημένου από τη γιουγκοσλαβική κυβέρνηση ατόμου, φίλου του Μίλοβαν Τζίλας, υπήρξε βολιδοσκόπηση της Αμερικανικής πρεσβείας για δυνατότητα ένταξης της Γιουγκοσλαβίας στο Σχέδιο Μάρσαλ.

Το Φλεβάρη του 1949 ήρθε η σειρά των ΗΠΑ να ενισχύσουν το φιλοδυτικό προσανατολισμό της χώρας, με την απόφαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ να χαλαρώσουν οι αμερικανικοί έλεγχοι απαγόρευσης εξαγωγών στη Γιουγκοσλαβία, με απώτερο στόχο ο Τίτο να πειστεί για οριστική αναστολή της βοήθειας προς το ΔΣΕ.²⁷

Η επιδείνωση στις σχέσεις του ΚΚΕ με τον Τίτο θα οδηγήσει τη γιουγκοσλαβική ηγεσία στην απόφαση να κλείσει τα σύνορα στους τραυματισμένους αντάρτες του ΔΣΕ, εμποδίζοντάς τους την είσοδο για νοσηλεία στο γιουγκοσλαβικό έδαφος.²⁸

²⁷ Foreign Relations of the United States (FRUS), 1949.

Howard Jones, *a New Kind of War*, Oxford University Press, 1989.

²⁸ Lawrence Wittner, 1982, *American Intervention in Greece (1943-1949)*, New York Columbia University Press, p.278.

4 Τα λάθη των ηγετών και εσωκομματική αναστάτωση

Ο κυνισμός του Στάλιν και του σοβιετικού ολοκληρωτισμού που εγκατέλειψαν το ΚΚΕ, προσφέροντας με ανταλλάγματα την Ελλάδα στην σφαίρα επιρροής των Βρετανών και των Αμερικάνων, δημιούργησε ένα τραύμα στο εσωτερικό του κομμουνιστικού κινήματος. Ωστόσο, η ηγεσία του παρέμεινε διαχρονικά αφοσιωμένη στην γραφειοκρατία των Σοβιετικών.

Τα κρίσιμα λάθη που έκαναν οι κομμουνιστές ηγέτες οδήγησαν άμεσα στην υλικοτεχνική του ανεπάρκεια. Η μη κινητοποίηση των αστικών πληθυσμών, τα σκληρά μέτρα που αποξένωσαν τον πληθυσμό, η απώλεια της γιουγκοσλαβικής υποστήριξης και η δέσμευση συμβατικών τακτικών αποτέλεσαν κάποια από αυτά (Calbos, 1993). Η ιδεολογική αφοσίωση του ΚΚΕ στη χρήση συμβατικών τακτικών ήταν ίσως το πιο σημαντικό από τα λάθη του, διότι αύξησε απότομα τις υλικοτεχνικές απαιτήσεις.

Τον Αύγουστο του 1948, ο Ζαχαριάδης έπαυσε τον αρχηγό του «Δημοκρατικού Στρατού» Μάρκο Βαφειάδη, ο οποίος επέμενε ότι ο ένοπλος αγώνας έπρεπε να διεξαχθεί με τις αρχές του ανταρτοπολέμου. Ανέλαβε ο ίδιος την αρχιστρατηγία, επιχειρώντας να μεταβάλει τον πόλεμο σε μία τακτική αναμέτρηση με τον εθνικό στρατό. Τον Αύγουστο του 1949 στον Γράμμο και στο Βίτσι ο «Δημοκρατικός Στρατός» συνετρίβη ολοκληρωτικά και οι περισσότεροι από τους μαχητές του πέρασαν πρόσφυγες στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, όπου κυριαρχούσαν κομμουνιστικά καθεστώτα.

Δεύτερον, ο αγώνας εξουσίας μεταξύ των ηγετών του Ελληνικού Δημοκρατικού Στρατού έκανε την κατάσταση του Δημοκρατικού Στρατού χειρότερη. Η αποτυχία επίτευξης στρατιωτικών στόχων οδήγησε

αναπόφευκτα στην αναζήτηση «αποδιοπομπαίων τράγων». Τον Οκτώβριο του 1948, η ηγεσία της κομματικής οργάνωσης στην Αθήνα κατηγορήθηκε ότι δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της κι έτσι διαλύθηκε. Η διοίκηση του Δημοκρατικού Στρατού μεταφέρθηκε σε πολιτικούς με λίγη ή σπάνια στρατιωτική εμπειρία. Αυτό εξασθένησε σοβαρά την δύναμη μάχης του Δημοκρατικού Στρατού.²⁹

Ο αρχηγός του Δημοκρατικού Στρατού Μάρκος ζήτησε να επιστρέψει στον ανταρτοπόλεμο μικρής κλίμακας, αλλά ο Ζαχαριάδης τον καταδίκασε ως «οπορτουνισμό» και «ηττοπάθεια». Η πραγματική εξουσία μεταβιβάστηκε στον Ζαχαριάδη. Υπό την ηγεσία του Ζαχαριάδη, ο Ελληνικός Δημοκρατικός Στρατός έπρεπε να εγκαταλείψει εντελώς την αντάρτικη μάχη και να συμμετάσχει σε πόλεμο χαρακωμάτων γεγονός που οδήγησε στην αυτοκαταστροφή.³⁰

²⁹ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.64.

David H. Close ed. (1993), *The Greek Civil War, 1943-1950, Studies of Polarization*, London and New York: Routledge, p.147-148.

³⁰ LI XIANGCHUN, 2010. Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο. JOURNAL OF EDUCATIONAL INSTITUTE OF JILIN PROVINCE. (02),27-28.)

Κεφάλαιο ΙΙΙ Βρετανική ανάμιξη στις ελληνικές υποθέσεις στη μεταπολεμική περίοδο

Η σπουδαιότητα της Ελλάδας καθοριζόταν από την αξία της γεωγραφικής της θέσης σε σχέση με την πολιτική των Τριών Μεγάλων και από τη διαφαινόμενη διαμάχη μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και της Μεγάλης Βρετανίας, με τις Ηνωμένες Πολιτείες να υποστηρίζουν σταδιακά τη βρετανική πολιτική στην Ελλάδα.

Οι Βρετανοί επέλεξαν να ενισχύσουν με κάθε διαθέσιμο μέσο τις ελληνικές κυβερνητικές δυνάμεις που μάχονταν στην Αθήνα εναντίον του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ, ενώ αντίθετα οι Σοβιετικοί απέφυγαν την παραμικρή εμπλοκή, όχι μόνο στρατιωτική, αλλά και πολιτική, αφήνοντας την ηγεσία του ΚΚΕ να σηκώσει μόνη της το βάρος του ένοπλου αγώνα.³¹

1 Ο αντικειμενικός σκοπός της Μεγάλης Βρετανίας ως προς την Ελλάδα

Πρώτον, το ελληνικό πρόβλημα πλέον για τον Τσώρτσιλ ήταν κυρίως πολιτικό και στρατηγικό. Η Βρετανία διατηρούσε τις αυτοκρατορικές της αξιώσεις και απέβλεπε στην ανασύσταση της ζώνης επιρροής της με τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ως παραδοσιακή ναυτική δύναμη επεδίωκε τον πλήρη έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου και της Εγγύς Ανατολής και η διατήρηση της επιρροής της στην Ελλάδα συνιστούσε ακρογωνιαίο λίθο αυτής της στρατηγικής. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας έχει μεγάλη σημασία για τη Βρετανία. Από την ανεξαρτησία της Ελλάδας το 1830, η Βρετανία δεν σταμάτησε την παρέμβασή της στις ελληνικές υποθέσεις και πάντα θεωρούσε την Ελλάδα ως την παραδοσιακή της σφαίρα επιρροής.

³¹ Ibid.p.12.;Georgi Dimitrov, 2002. The Diary of Georgi Dimitrov (μτφρ. Ma Xipu) .Guilin: Guangxi Normal University Press Group.pp.328-329.

Οικονομικά, η Ελλάδα είναι ένα σημαντικό πέρασμα για τις μεσογειακές μεταφορές και ένα σημείο διέλευσης για το εμπόριο. Επιπλέον, διαθέτει άφθονους ορυκτούς πόρους και δασικούς πόρους. Εάν η Βρετανία χάσει την Ελλάδα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Βρετανία θα χάσει τον έλεγχο της στρατηγικής της θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο και το κανάλι του Σουέζ, και η θαλάσσια κυκλοφορία της θα παρεμποδιστεί σοβαρά.³²

Οι μελέτες για τη βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα, τόσο πριν όσο και μετά την Απελευθέρωση, υπογράμμιζαν τη βούληση της Μεγάλης Βρετανίας να διατηρήσει τη χώρα στη σφαίρα της επιρροής της και να εξουδετερώσει την απειλή της Αριστεράς.

2 Η στρατηγική της ανάσχεσης του κομμουνισμού

Ενώ πολεμούσε ενάντια στον φασιστικό άξονα, η Βρετανία υιοθέτησε δύο εντελώς διαφορετικές στάσεις και πολιτικές απέναντι στην αριστερή και δεξιά δύναμη αντίστασης στην Ελλάδα. Για τις δεξιές οργανώσεις αντίστασης, υιοθετεί μια πολιτική γενναιοδωρης βοήθειας, ενισχύοντας τον εξοπλισμό της και υποστηρίζοντας και ενθαρρύνοντας ενεργά την επέκταση. Αντίθετα, για τις αριστερές αντιστασιακές οργανώσεις, υιοθετεί μια πολιτική καταστολής, λιγότερη βοήθεια, περιορισμό της ανάπτυξης, ακόμη και απειλές βίας. Η μάχη στην Αθήνα προανήγγειλε ότι η ισχυρή θέση της Βρετανίας στην Ευρώπη άρχισε να κλονίζεται. Η Βρετανία δεν θα είναι πλέον ο ηγεμόνας της Ευρώπης μετά τον πόλεμο. Ο βρετανός Υπουργός Εξωτερικών Άντονι Ήντεν θρηνεί στα απομνημονεύματά του: "Η χώρα μας

³² LEI MANMEI, 2011. *Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου* (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο. p.33.

θα αποδυναμώνεται επ' αόριστον και δεν θα μπορέσουμε ποτέ να αποκαταστήσουμε τον πλούτο και τη δύναμή μας".

Ταυτόχρονα, η απόφαση του Τσώρτσιλ να εμπλακεί στην ελληνική εμφύλια αναμέτρηση προσδιοριζόταν και από την απέχθεια του προς τον κομμουνισμό.³³ Σε αυτό το πλαίσιο, η στρατηγική και η ιδεολογική πτυχή της Βρετανίας λειτουργούσαν ως ένα είδος ανατροφοδοτούμενου συστήματος: οι στρατηγικές ανησυχίες επέτειναν τον ιδεολογικό φόβο έναντι του κομμουνισμού, ενώ από την άλλη πλευρά η απόλυτη αντίθεση του Τσώρτσιλ απέναντι στην κομμουνιστική ιδεολογία ενίσχυε τις στρατηγικές του ανησυχίες. Κατά συνέπεια, η βρετανική πολιτική και στρατιωτική παρουσία στην Ελλάδα το 1945-1946 αποτέλεσε έναν από τους παράγοντες που επηρέασαν την πολιτική και τη στάση του ΚΚΕ, ενώ ένας από τους «θεμελιώδεις λόγους [...] που οδήγησαν το αντιστασιακό κίνημα στην καταστροφή και την Ελλάδα στον εμφύλιο πόλεμο [...] ήταν η απόφαση της Μεγ. Βρετανίας να διατηρήσει με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο τον έλεγχο των μεταπολεμικών ελληνικών εξελίξεων». Οι Βρετανοί, και αργότερα οι Αμερικανοί, «υπέθαλψαν και, τελικώς, επέβαλλαν τον εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα», καθώς η ομαλή πολιτική εξέλιξη της χώρας αμέσως μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου υπονομεύτηκε από «την επιβολή ενός τρομοκρατικού καθεστώτος» και την «ανασυγκρότηση με την ανοχή, κάποτε και με την ενθάρρυνση των Άγγλων, εκτεταμένων καταπιεστικών μηχανισμών».

Από την αρχή της αναταραχής στην Ελλάδα στις αρχές Δεκεμβρίου 1944, ο Τσώρτσιλ διέταξε άμεσα τα βρετανικά στρατεύματα που ήταν

³³ Winston Churchill, 2003. Vol. VI, p. 115. *The Second World War* (μτφρ. Wu wanshen). Haikou: Southern Publishing House. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1953)

τοποθετημένα στην Ελλάδα να καταστείλουν αμέσως το ΕΑΜ και ξεκίνησαν μια πλήρη επίθεση εναντίον του.³⁴ Είναι ωστόσο χαρακτηριστικό ότι αυτή ήταν μια προσωπική απόφαση του βρετανού πρωθυπουργού καθώς το θέμα αυτό δε συζητήθηκε στο υπουργικό συμβούλιο. Η εντολή του προς τον βρετανικό στρατό ήταν μια απόφαση που ελήφθη μετά από συζητήσεις με τον υπουργό Εξωτερικών Ήντεν .³⁵

3 Η σημασία της Συμφωνίας των Ποσοστών

Η βρετανοσοβιετική συναντίληψη για την τύχη της Ελλάδας επιβεβαιώθηκε τις παραμονές της απελευθέρωσης της Αθήνας μέσω της συνομολόγησης της διμερούς Συμφωνίας της Μόσχας (πιο γνωστής ως Συμφωνίας των Ποσοστών, 9 Οκτωβρίου 1944) και μάλιστα έπειτα από συνεννόηση στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο μεταξύ των Τσώρτσιλ και Στάλιν όπως ήδη αναφέρθηκε πιο πάνω.

Η αναγνώριση από την πλευρά της Σοβιετικής Ένωσης της βρετανικής πρωτοκαθεδρίας στη ρύθμιση των ελληνικών πολιτικών πραγμάτων, σε αντάλλαγμα αντίστοιχων «παραχωρήσεων» του Λονδίνου προς όφελος της Μόσχας σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, προδιέγραφε τη στάση της σοβιετικής ηγεσίας σε μία ενδεχόμενη αναμέτρηση στην, απελευθερωμένη πλέον, Ελλάδα. Η Συμφωνία των Ποσοστών, εξάλλου, υπήρξε μία επιπλέον απτή απόδειξη της βαρύνουσας σημασίας που απέδιδαν τα δύο συμβαλλόμενα μέρη στην εξυπηρέτηση των μακροπρόθεσμων στρατηγικών τους συμφερόντων.

³⁴ LEI MANMEI, 2011.*Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου* (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο.pp.13-14.

³⁵ Ibid.pp.33-34

Ακόμα κι έτσι, ωστόσο, οι Βρετανοί εξακολουθούσαν να ανησυχούν για το ενδεχόμενο το ΚΚΕ να επιχειρούσε την ανατροπή της κυβέρνησης Παπανδρέου, η οποία στα μέσα Οκτωβρίου του 1944 επέστρεψε στην Ελλάδα. Με δεδομένη την ισχυρή παρουσία του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ σε ολόκληρη τη χώρα, ο φόβος της εγκαθίδρυσης ενός κομμουνιστικού καθεστώτος στην Ελλάδα ωθούσε τους Βρετανούς στην αναζήτηση οποιουδήποτε ερείσματος θα μπορούσε να ενισχύσει τα βρετανικά στρατεύματα, εφόσον οι συνθήκες το απαιτούσαν, προκειμένου να αντισταθούν στην κομμουνιστική απειλή. Έτσι, η σύμπλευση με τις αντικομμουνιστικές δυνάμεις παρουσιαζόταν ως μονόδρομος.

Αν και η δικτατορική του προσέγγιση και η καταστολή του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου από τον βρετανικό στρατό προκάλεσε έντονη δυσαρέσκεια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, ο Τσώρτσιλ εξακολουθούσε να επιμένει στη σκληρή στάση του και η επέμβαση του Τσώρτσιλ στην Ελλάδα έγινε σύντομα αποδεκτή από το βρετανικό υπουργικό συμβούλιο κατά τη διάρκεια του πολέμου.³⁶ Από το ξέσπασμα των αστικών αναταραχών στις αρχές Δεκεμβρίου του 1944 έως την υπογραφή της «Συμφωνίας της Βάρκιζας» στα μέσα Φεβρουαρίου 1945, η Βρετανία είχε ενεργό ανάμειξη στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας τόσο στρατιωτικά όσο και πολιτικά. Ο λόγος μπορεί να αναλυθεί από τις ακόλουθες τρεις πτυχές:

Η εχθρότητα απέναντι στον κομμουνισμό επανεμφανίστηκε. Πίστευε: «Αφού νικηθεί ο Ναζισμός και ο Φασισμός, ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει ο πολιτισμός θα είναι ο κομμουνισμός».³⁷ Επομένως, κατά την άποψη του

³⁶ Ibid.p.33.

³⁷ Winston Churchill, 2003. Vol.VI, p.278. *The Second World War* (μτφρ. Wu wanshen). Haikou: Southern Publishing House. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1953)

Τσώρτσιλ, η Σοβιετική Ένωση έχει γίνει θανατηφόρος κίνδυνος για τον ελεύθερο κόσμο και πρέπει να δημιουργηθεί αμέσως ένα νέο μέτωπο για να αντιμετωπίζει την εχθρότητα των Σοβιετικών.³⁸ Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, λόγω των αντιφασιστικών στρατιωτικών αναγκών, το Ηνωμένο Βασίλειο παρείχε συγκεκριμένη υποστήριξη και καθοδήγηση στο Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο.³⁹ Οι δύο πλευρές είχαν επίσης στενή συνεργασία στην κοινή αντίσταση στον φασισμό. Ωστόσο, μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Βρετανία ανησυχούσε ότι η ανάπτυξη του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος θα έθετε σε κίνδυνο τη θέση της φιλο-βρετανικής ελληνικής κυβέρνησης στην εξορία. Το φθινόπωρο του 1944, ο γερμανικός στρατός υποχώρησε από την Ελλάδα, προκειμένου να αποτρέψει την κατάληψη της εξουσίας του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος, οι Βρετανοί έστειλαν στρατεύματα στην Ελλάδα και συνόδευσαν την ελληνική κυβέρνηση στην εξορία.⁴⁰ Στις 29 Αυγούστου 1944, ο Τσώρτσιλ έγραψε σε ένα τηλεγράφημα προς τον Ήντεν, "Είναι εξαιρετικά σημαντικό να χτυπήσουμε απροειδοποίητα, χωρίς να προηγηθεί καμιά φανερή κρίση. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να προκαταλάβουμε το ΕΑΜ."⁴¹

Παρόλο που η ελληνική κυβέρνηση στην εξορία επέστρεψε στη χώρα, ο Τσώρτσιλ πιστεύει ότι η σύγκρουση με το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

³⁸ Ibid.p.400.

³⁹ LEI MANMEI, 2011.*Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου* (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο.p.9.

⁴⁰ Ibid.p.33.;Editorial board of The long series of post-war world history, 1977. *The long series of post-war world history*. Shanghai: Shanghai People's Press.pp.250-251.; Stavrianos, L.S.: Greece: The War and Aftermath, Foreign Policy Reports, Vol.21, No 12, September 1, 1945, p.181.

⁴¹ Τηλεγράφημα του Τσώρτσιλ προς τον Ήντεν (υπ. Εξωτερικών της Αγγλίας).Πηγή: Γ. Ανδρικόπουλος, 1944, Κρίσιμη χρονιά, τόμ. Β', κείμε. 197.

είναι αναπόφευκτη και το Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να δράσει. Το ενδεχόμενο μιας ένοπλης σύγκρουσης με το ΕΑΜ υπήρχε στους σχεδιασμούς της βρετανικής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας αρκετό καιρό πριν ξεσπάσουν οι μάχες στην Αθήνα.⁴² Στις 7 Νοεμβρίου 1944 ο Ουίνστον Τσώρτσιλ ανέφερε σε υπόμνημά του προς τον υπουργό Εξωτερικών Άντονι Ήντεν: «Κατά την άποψή μου, έχοντας πληρώσει ένα τέτοιο τίμημα προς τη Ρωσία για να έχουμε απόλυτη ελευθερία κινήσεων στην Ελλάδα, δεν θα έπρεπε να διστάσουμε να χρησιμοποιήσουμε τα βρετανικά στρατεύματα για να υποστηρίξουμε τη βασιλική κυβέρνηση της Ελλάδος υπό τον κύριο Παπανδρέου. Αυτό σημαίνει ότι τα βρετανικά στρατεύματα θα πρέπει οπωσδήποτε να παρέμβουν για να αποτρέψουν πράξεις απείθειας προς το νόμο. [...] Προβλέπω σίγουρα ένοπλη σύγκρουση με το ΕΑΜ και δεν θα πρέπει να οπισθοχωρήσουμε σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο, υπό τον όρο ότι έχουμε επιλέξει πολύ καλά το έδαφος»⁴³.

Η συμφωνία επιτεύχθηκε σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και ήταν αποκλειστικά διμερής με αόριστη διάρκεια. Η υπογραφή της «Συμφωνίας Ποσοστών» μεταξύ της Βρετανίας και της Σοβιετικής Ένωσης ενίσχυσε την αποφασιστικότητα του Τσώρτσιλ να ελέγξει την Ελλάδα. Η στάση τώρα της ΕΣΣΔ απέναντι στα γεγονότα που διαδραματίζονταν στη χώρα ήταν να κρατήσει στην ουσία ίσες αποστάσεις. Από την μία δεν αποθάρρυνε τον ΕΛΑΣ αλλά και από την άλλη μεριά δεν ήταν αρνητική απέναντι στις παρεμβάσεις και την πολιτική των Βρετανών.⁴⁴ Σε κάθε περίπτωση, ο Στάλιν

⁴² Editorial board of *"The long series of post-war world history"*, 1977. *The long series of post-war world history*. Shanghai: Shanghai People's Press.p.249;

⁴³ FO 371/43695 R17961

⁴⁴ LI XIANGCHUN, 2008.*Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.13.)

ανεχόμενος τη βρετανική επιχείρηση κατά του ΕΛΑΣ ήλπιζε να δικαιολογήσει δικές του ενέργειες που θα ήταν αναγκαίες για να καταπνίξει ανάλογες ταραχές στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

4 Στρατηγικές παρέμβασης

Η Βρετανία χρησιμοποιεί τις ακόλουθες τρεις μεθόδους για να αναγκάσει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας να παραδώσει τα όπλα του και να προσχωρήσει στην κυβέρνηση: ① μια ενιαία στρατιωτική διοίκηση υπό τον άμεσο έλεγχο των Βρετανών ② επιδίωξη της Σοβιετικής συνεργασίας ③ αναγνώριση και υποστήριξη της εξόριστης κυβέρνησης. Στην Ελλάδα, οι Βρετανοί έλεγξαν την διοίκηση όλων των ελληνικών δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένης του ΕΑΜ, και χρησιμοποίησαν τη «Συμφωνία Ποσοστών» για να αποκλείσουν τις σοβιετικές δυνάμεις από την Ελλάδα. Η πλήρης υποστήριξη και βοήθεια της Βρετανίας στην ελληνική κυβέρνηση και η παρουσία βρετανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα απογοήτευσαν τα επαναστατικά σχέδια του ΚΚΕ και του ΕΑΜ κατά τη διάρκεια και μετά τον πόλεμο. Κάθε επιτυχημένη παρέμβαση της Βρετανίας ενίσχυσε την ένταση της επόμενης παρέμβασής της. Η Βρετανία είναι απολύτως κυρίαρχη στις εσωτερικές και εξωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας. Αυτό παρείχε τρεις προϋποθέσεις που ευνοούσαν την παρέμβαση: Πρώτον, η Βρετανία μπορεί να κυριαρχήσει στην ελληνική κυβέρνηση όσο θέλει. Η Βρετανία δεν είναι μόνο η προστάτιδα της ελληνικής κυβέρνησης, αλλά στην πραγματικότητα είναι η δημιουργός της. Δεύτερον, το αποτέλεσμα της παροχής στρατιωτικής βοήθειας από τη Βρετανία στο ΕΑΜ και οι Βρετανικές στρατιωτικές αποστολές εξασφάλισαν στη Βρετανία σημαντική επιρροή και έλεγχο επάνω στο ΕΑΜ. Για το λόγο αυτό, οι ηγέτες του ΚΚΕ συχνά ανησυχούν για τις συνέπειες της ρήξης με τη Βρετανία. Τρίτον, η Συμφωνία Ποσοστών καθιέρωσε την Ελλάδα ως τη σφαίρα επιρροής του

Ηνωμένου Βασιλείου και η Σοβιετική Ένωση δεν ήταν πρόθυμη να στηρίξει ούτε το ΚΚΕ ούτε το ΕΑΜ.

Η πολιτική της Βρετανίας στην Ελλάδα είναι παρόμοια με αυτήν σε άλλα μέρη της Ευρώπης. Οι διάφορες φατρίες του ενωμένου κινήματος αντίστασης πραγματοποίησαν περιορισμένες δραστηριότητες σαμποτάζ για να συνεργαστούν με τη στρατηγική των συμμαχικών δυνάμεων και να προετοιμαστούν για την εθνική εξέγερση. Οι προϋποθέσεις για μια εξέγερση είναι μόνο "όταν η ώρα είναι σωστή."

Η Ελλάδα και η Γιουγκοσλαβία βρίσκονται στα Βαλκάνια και οι στρατηγικές τους θέσεις είναι περίπου ίδιες. Γιατί η Βρετανία έχει μια εντελώς διαφορετική στάση απέναντι στα κινήματα αντίστασης αυτών των δύο χωρών; Σύμφωνα με την ανάλυση των Κινέζων συγγραφέων, συνέβαλαν οι ακόλουθοι παράγοντες.⁴⁵

Πρώτον, η Ελλάδα θεωρείται μέρος της βρετανικής σφαίρας επιρροής και αποικιακής κληρονομιάς. Η Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρούν γενικά καλές σχέσεις. Φυσικά, η Βρετανία ελπίζει να διατηρήσει αυτήν τη σχέση με την Ελλάδα μετά τον πόλεμο.⁴⁶

Δεύτερον, οι Γιουγκοσλάβοι αντάρτες και ο Ελληνικός Απελευθερωτικός Στρατός έχουν διαφορετική στάση απέναντι στο αντιφασιστικό κίνημα αντίστασης. Κατά τη διαδικασία της κινητοποίησης των ευρέων μαζών του λαού για τον απελευθερωτικό αγώνα, το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ανακοίνωσε τον τελικό

⁴⁵ ZHAO KEREN, 2006.8, Βρετανία και Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης, Shijiazhuang, Hebei People's Press, pp.132-139.

⁴⁶ CHURCHILL, Winston S. The Second World War: Triumph and Tragedy. Boston: Houghton Mifflin Co., 1953.p.305.(I saw quite plainly that Communism would be the peril civilization would have to face after the defeat of Nazism and Fascism.)

επαναστατικό στόχο. Ειδικά στο αρχικό στάδιο του κινήματος αντίστασης, το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ακολούθησε καμία ατζέντα για να δηλώσει την οριστική του στάση για την επομένη του πολέμου. Έδωσε έμφαση μόνο στο πιο σημαντικό έργο της πάλης ενάντια στους κατακτητές και της προσπάθειας για εθνική απελευθέρωση. Ο Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός δεν έκανε κάτι ανάλογο. Έθεσαν πρόωρα το πολιτικό τους πρόγραμμα, το οποίο προκάλεσε την επαγρύπνηση της βρετανικής κυβέρνησης, αυξάνοντας έτσι τις δυσκολίες του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού. Ο Ήντεν αναγνώρισε ότι τα μακροπρόθεσμα πολιτικά συμφέροντα «μας κάνουν να στηρίζουμε μονάρχες διαφόρων χωρών», ενώ οι βραχυπρόθεσμες στρατιωτικές ανάγκες «μας αναγκάζουν να στηρίζουμε τις πιο ενεργές δυνάμεις αντίστασης, οι οποίες φυσικά είναι κομμουνιστές». Ωστόσο, ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών έγραψε: " Η κατάσταση είναι διαφορετική στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα. Οι Γιουγκοσλάβοι αντάρτες πολέμησαν γενναία εναντίον της Γερμανίας. Ο Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός στην Ελλάδα "στηρίχθηκε στις φρικτές μεθόδους του για να εδραιώσει την εξουσία στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας και ο κύριος στόχος τους ήταν να εγκαθιδρύσουν μια κομμουνιστική δικτατορία. Δεν είναι τόσο δραστήριοι ενάντια στη Γερμανία όσο οι Γιουγκοσλάβοι αντάρτες».

Τρίτον, οι Γιουγκοσλάβοι αντάρτες και ο Ελληνικός Απελευθερωτικός Στρατός διαφέρουν σε δύναμη. Σε αντίθεση με τον Ελληνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό, οι Γιουγκοσλάβοι αντάρτες είχαν εξελιχθεί σε μια ανεξάρτητη ένοπλη ομάδα με εξαιρετικά ισχυρή μαχητική αποτελεσματικότητα. Οι ελπίδες της Βρετανίας για την καταστροφή και τον έλεγχο των Γιουγκοσλαβικών ανταρτών διαψεύστηκαν. Όπως είπαν οι

Βρετανοί ιστορικοί, στο στρατιωτικό περιβάλλον όπου συνέβαινε ο πόλεμος, η βοήθεια που δόθηκε από το Τμήμα Ειδικών Επιχειρήσεων στον Τίτο αποδείχθηκε σωστή. Ακόμα κι αν αυτό δεν γίνει, οι ένοπλες δυνάμεις του Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού Κόμματος θα κερδίσουν όχι μόνο τον πόλεμο εναντίον της Γερμανίας, αλλά και θα καταλάβουν την εγχώρια εξουσία χωρίς καμία ξένη βοήθεια. Δεδομένου ότι η μη ενίσχυση δεν επηρεάζει τον Τίτο, είναι προτιμότερο (για τη Βρετανία) να μείνει με το μέρος του. Διότι αυτό θα επιτρέψει στους Γιουγκοσλάβους αντάρτες με επικεφαλής τον Τίτο να συνεργαστούν αποτελεσματικότερα με τις συμμαχικές δυνάμεις. Ταυτόχρονα, μέσω της βοήθειας, η Βρετανία ήλπιζε ότι θα έχει κάποια επιρροή στην πολιτική κατάσταση της Γιουγκοσλαβίας μετά τον πόλεμο. Δεδομένου ότι η δύναμη του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού ήταν πολύ κατώτερη από εκείνη των Γιουγκοσλάβων ανταρτών, η Βρετανία βοήθησε ουσιαστικά μόνο τους Γιουγκοσλάβους αντάρτες και υιοθέτησε μια κατασταλτική στάση απέναντι στον Ελληνικό Απελευθερωτικό Στρατό του Λαού, εφαρμόζοντας την καθιερωμένη πολιτική της ενίσχυσης των δεξιών δυνάμεων στην Ελλάδα.

Τέταρτον, η Βρετανία έχει διαφορετικά επίπεδα ελέγχου στα κινήματα αντίστασης των δύο χωρών. Το 1943, η Βρετανία είχε 53 στρατιωτικές συμβουλευτικές αντιπροσωπείες στην Ελλάδα και μόνο 19 αντιπροσωπείες στη Γιουγκοσλαβία. Εκείνη την εποχή, υπήρχαν 7 σημαντικοί οργανισμοί αντίστασης στην Ελλάδα, 5 από τους οποίους ελέγχονταν ή συνδέονταν με τη Βρετανία. Όλες οι ελληνικές αντιστασιακές δυνάμεις υπάκουσαν στις εντολές του Στρατηγείου Μέσης Ανατολής, η οποία ελέγχθηκε πλήρως από ανώτερους Βρετανούς αξιωματικούς. Στην Ελλάδα, ο Βρετανός αξιωματικός είναι ελεύθερος να παρέμβει στις εσωτερικές υποθέσεις της αντιστασιακής

οργάνωσης. Στη Γιουγκοσλαβία, αυτό είναι αδύνατο. Σε σύγκριση με τους Γιουγκοσλάβους αντάρτες, ο Ελληνικός Απελευθερωτικός Στρατός βασίστηκε στη Βρετανία περισσότερο όσον αφορά την προμήθεια όπλων και τις πηγές χρηματοδότησης.

Κεφάλαιο IV Αμερικανική παρέμβαση στην Ελλάδα και έναρξη του Ψυχρού Πολέμου

Το 1945 οι ΗΠΑ κατείχαν το μισό της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής, το μεγαλύτερο μέρος των πλεονασμάτων τροφής και σχεδόν όλα τα οικονομικά αποθέματα, υπερείχαν κατά πολύ στην τεχνολογία, ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος των παγκόσμιων αποθεμάτων σε πετρέλαιο και διατηρούσαν την ισχυρότερη πολεμική μηχανή. Το ναυτικό τους ήλεγχε τις θάλασσες και η αεροπορία τους τους ουρανούς, ενώ διέθεταν επίσης ατομικά όπλα και τα μέσα για να τα χρησιμοποιήσουν. Μελέτες μέχρι σήμερα αναγνωρίζουν τα ισχυρά οικονομικά, στρατηγικά και πολιτικά κίνητρα που είχαν οι ΗΠΑ για να αναλάβουν έναν τέτοιο ρόλο τη δεδομένη στιγμή: Η χώρα μπορούσε να επεκταθεί οικονομικά και στρατιωτικά σε περιοχές που μέχρι πρότινος κυριαρχούσαν οι άλλωστε κραταιές ευρωπαϊκές αυτοκρατορίες. Επιπλέον, η αμερικανική οικονομία μπορούσε να επεκταθεί περαιτέρω στην ίδια την Ευρώπη, εξασφαλίζοντας έτσι την ευημερία της βιομηχανικής της παραγωγής.

Στα χρόνια 1940-49, η Ελλάδα υπέστη κάθε καταστροφή που μπορεί να βάλει το μυαλό του ανθρώπου, εκτός από την μόνιμη απώλεια εθνικού εδάφους. Πέρασε από πόλεμο, τριπλή κατοχή, λεηλασία από τις δυνάμεις κατοχής, πείνα κατά την Κατοχή, κίνδυνο λιμού μετά την απελευθέρωση, υπερπληθωρισμό, έναν εμφύλιο πόλεμο που ξεκίνησε το 1943 και τελείωσε το 1949. Ακόμη και όταν η κατεστραμμένη Ευρώπη άρχισε να ανακάμπτει (χάρη στην εφαρμογή του σχεδίου Μάρσαλ, δηλαδή από το 1948), η Ελλάδα συνέχισε για άλλα δύο χρόνια να καταστρέφεται, υλικά και ψυχολογικά, λόγω του εμφυλίου πολέμου, ενώ βρέθηκε στην ανάγκη να χρησιμοποιήσει μέρος των πολύτιμων κονδυλίων του σχεδίου Μάρσαλ όχι για την

ανοικοδόμηση των καταστροφών του πολέμου, αλλά για τις ανάγκες του εμφυλίου ή για την ανοικοδόμηση των δικών του πρόσθετων καταστροφών. Επιπλέον, υπέστη την αμερικανική διείσδυση στη εθνική διαδικασία λήψης αποφάσεων και αντιμετώπισε το επώδυνο φαινόμενο της εξάρτησης.

1 Η εξέλιξη της πολιτικής των ΗΠΑ σε σχέση με την Ελλάδα

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου τα σπέρματα του διχασμού είχαν γίνει εμφανή στα ελληνικά πολιτικά πράγματα. Αυτή η πολιτική διαίρεση, που συνεχίστηκε και μετά την επίσημη λήξη του πολέμου, αποτέλεσε το πρώιμο σκηνικό της καινούριας ψυχροπολεμικής σύγκρουσης και συνέβαλε, σε μέγιστο βαθμό, στην ανάμιξη της πολιτικής των Τριών Μεγάλων μέσα και γύρω από την ελληνική αρένα.

Αρχικά, το 1943-1944 οι ΗΠΑ διαφωνούσαν με αρκετές βρετανικές πρωτοβουλίες για την Ελλάδα, χωρίς ωστόσο να επιδείξουν ιδιαίτερη διάθεση να επιβάλουν τις απόψεις τους. Το 1944, η Διακήρυξη για τις Τέσσερις Δυνάμεις καθιστούσε υπεύθυνες για τη μεταπολεμική διατήρηση της ειρήνης τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Μεγάλη Βρετανία, τη Σοβιετική Ένωση και την Κίνα. Οι Σύμμαχοι έπρεπε να μείνουν ενωμένοι και να νικήσουν στον πόλεμο. Οι τακτικές συναντήσεις και συμφωνίες εξυπηρετούσαν αυτόν ακριβώς το σκοπό.

Στις αρχές της μεταπολεμικής περιόδου, οι κυρίαρχοι στόχοι του Στάλιν περιλάμβαναν, την διατήρηση της συνεργασίας με τις Μεγάλες Δυνάμεις, την εδραίωση και ανάπτυξη των πολιτικών συμφερόντων που “κέρδισε” η Σοβιετική Ένωση στο σύστημα Γιάλτας και τέλος την υιοθέτηση μιας ψυχρής στάσης έναντι του Ελληνικού εμφυλίου πολέμου.⁴⁷

Βρετανικός στόχος ήταν η απελευθέρωση των Βαλκανίων από βρετανικά στρατεύματα και όχι από τον Κόκκινο Στρατό, καθώς ανησυχούσαν ότι η απελευθέρωση της περιοχής από τους Σοβιετικούς θα την

⁴⁷ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). p.72. EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη.)

ενέτασσε στην κομμουνιστική σφαίρα επιρροής.⁴⁸ Η Βρετανία με τη σειρά της προσπαθούσε να εξασφαλίσει τα συμφέροντά της στα Βαλκάνια και από τη στιγμή που οι Αμερικανοί αρνούνταν να αποστείλουν στρατεύματα εκεί επιδίωξε τη σύναψη μιας συμφωνίας με τους Σοβιετικούς για την εξασφάλιση των συμφερόντων της. Η συμφωνία των ποσοστών τον Οκτώβριο 1944 εξασφάλιζε κατ' ουσία τη Μεσόγειο στη Βρετανία και τη Μαύρη Θάλασσα στην ΕΣΣΔ καθώς και την αποδοχή μιας σοβιετικής σφαίρας επιρροής στη Νοτιο-ανατολική Ευρώπη.

Οι αξιωματούχοι του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών ήταν αντίθετοι στην σύναψη μυστικών συμφωνιών πριν τη λήξη του πολέμου. Θεωρούσαν ότι οι μυστικές συμφωνίες είχαν σταθεί εμπόδιο σε μια «δίκαιη ειρήνη». Γι' αυτό οι Αμερικανοί αρνήθηκαν να συναινέσουν στην κατανομή σφαιρών επιρροής στα Βαλκάνια. Εκείνη την περίοδο η Μεσόγειος δεν ήταν σημαντική για τους Αμερικανούς, τουλάχιστον όχι τόσο όσο για τους Βρετανούς.

Παρά τη βρετανο-σοβιετική συμφωνία του Οκτωβρίου 1944, οι εκατέρωθεν επεμβάσεις στην Πολωνία, την Ιταλία και την Ελλάδα προκάλεσαν επιδείνωση στις σχέσεις Βρετανίας και ΕΣΣΔ καθώς οι ενέργειες αυτές τορπίλιζαν την μεταπολεμική συνεργασία και τη διεθνή μεταπολεμική ειρήνη.

Το 1944 η επίσημη πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών θεωρούσε την Ελλάδα ως κατεζοχήν αντικείμενο της βρετανικής ευθύνης και γι' αυτό

⁴⁸ LEI MANMEI, 2011. *Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου* (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο. p.11.

F.O.371/ 43715 R12457, WO (44)433, Eden Memorandum, 8th. August 1944. (As cited in Procopis Papastratis, *British Policy towards Greece during the Second World, 1941-1944*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, p. 202.)

πρόσφερε την υποστήριξή της στη βρετανική πολιτική. Και οι δύο δυνάμεις, ωστόσο, επιθυμούσαν να εξουδετερώσουν την ελληνική αριστερά μέσω ενός κεντρο-δεξιού συνασπισμού. Πίστευαν ότι το πρόβλημα της Ελλάδας οφειλόταν στο συνδυασμό των εσωτερικών αδυναμιών, σε μεγαλύτερο ποσοστό, με τις εξωτερικές πιέσεις. Αυτοί οι δύο παράγοντες καθιστούσαν την Ελλάδα ένα κλασικό παράδειγμα του πώς μία χώρα μπορεί να καταρρεύσει, εκτός αν της παρασχεθεί εξωτερική βοήθεια. Μεταξύ της κομμουνιστικής εξέγερσης το 1944 και της προσφοράς του Τρούμαν να βοηθήσει την Ελλάδα το 1947, οι Ηνωμένες Πολιτείες, κάτω από την πίεση των γεγονότων που προκάλεσαν οι διαρκώς επιδεινούμενες σχέσεις με τη Σοβιετική Ένωση, πέρασαν από μια παθητική ιδεαλιστική πολιτική σε έναν ενεργό ρεαλιστικό ρόλο στις ελληνικές υποθέσεις. Αυτή η μετάβαση δεν συνέβη μέσα σε μία νύχτα. Μετά τη Γιάλτα, μια σειρά από πολιτικά, οικονομικά και άλλα μέτρα που σχετίζονταν με την Ελλάδα οδήγησαν τις Ηνωμένες Πολιτείες σε τέτοια θέση, ώστε η απόφαση να βοηθήσουν τη χώρα το 1947 να αποτελεί το επόμενο λογικό βήμα στην πολιτική που είχαν ακολουθήσει μέχρι τότε στις σχέσεις τους με τη Σοβιετική Ένωση στην Ελλάδα.

Η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες θεώρησαν την κρίση στην Ελλάδα ως μέρος του σοβιετικού σχεδίου να μετατρέψει τη χώρα σε λαϊκή δημοκρατία. Η απόφαση να βοηθήσουν την Ελλάδα ήταν σημαντική και από την άποψη της διατήρησης της σταθερότητας στην Τουρκία επίσης.⁴⁹ Αν οι κομμουνιστές κατόρθωναν να πάρουν τον έλεγχο στην Ελλάδα, η Τουρκία και, συνακόλουθα, ολόκληρη η Εγγύς Ανατολή θα απειλούνταν

⁴⁹ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). p.20-21. EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη..

εξαιτίας της στρατηγικής θέσης της ελληνικής ενδοχώρας και των νησιών.⁵⁰ Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος είχε δείξει ότι, με την Ελλάδα υπό την κατοχή των Γερμανών, οι Σύμμαχοι έχαναν τον έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου. Το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί αν η Σοβιετική Ένωση καταλάμβανε την ίδια στρατηγική περιοχή.

Κατά την περίοδο που ακολούθησε την εξέγερση του Δεκεμβρίου, η εσωτερική διαμάχη στην Ελλάδα συνδέθηκε με την αντιπαλότητα μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και των δυτικών δυνάμεων στα Βαλκάνια, δίνοντας έτσι μεγάλη διεθνή διάσταση στον ελληνικό πολιτικό αγώνα. Στα τέλη του 1945, η αμερικανική κυβέρνηση, παρόλο που ενδιαφερόταν για το πρόβλημα της Ελλάδας, δεν τη διευκόλυνε στη σύναψη δανείων. Οι Αμερικανοί χρησιμοποιούσαν τη δυνατότητα δανεισμού ως μέσο για την άσκηση πολιτικής πίεσης, χωρίς άμεση επέμβαση στη χώρα.

Το τέλος του πολέμου με τη νίκη των Συμμάχων και την άνευ όρων παράδοση της Γερμανίας άλλαξε το σκηνικό. Το σύστημα των ευρωπαϊκών δυνάμεων δεν υπήρχε πλέον. Αυτό δημιουργούσε ένα πολιτικό κενό, μια μαύρη τρύπα η οποία έπρεπε να καλυφθεί προκειμένου να διασφαλιστούν συνθήκες ασφάλειας και ειρήνης. Τα πάντα έπρεπε να εφευρεθούν από την αρχή. Το κενό καλύφθηκε αλλά με αντιθέσεις εξαιτίας των δύο διαφορετικών συστημάτων που ανταγωνίζονταν: του καπιταλισμού και του σοσιαλισμού. Στη θέση του προπολεμικού σκηνικού λοιπόν βρέθηκαν δύο συστήματα δυνάμεων, αφενός η Ανατολική Ευρώπη, η Ευρώπη των Λαϊκών Δημοκρατιών, η Ευρώπη του σοσιαλισμού και αφετέρου η Δυτική Ευρώπη ή

⁵⁰ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). p.20. EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη.

Ευρώπη του καπιταλισμού. Στα δυτικά συγκροτήθηκαν Εθνικές Κυβερνήσεις ενώ στα Ανατολικά Πατριωτικές.

Η ανάληψη της Προεδρίας των ΗΠΑ από τον Χάρυ Τρούμαν, ύστερα από το θάνατο του Ρούσβελτ, σηματοδότησε την άσκηση μιας πιο σκληρής αμερικανικής πολιτικής έναντι της Μόσχας. Η Ελλάδα ήταν ένα κράτος-ανάχωμα, από τη στιγμή που ήταν στα όρια μεταξύ αγγλοαμερικανικής και σοβιετικής επιρροής και εμπόδιζε τα σλαβικά κράτη του βορρά να αποκτήσουν πρόσβαση στη θάλασσα. Αν γινόταν κομμουνιστική, όπως φοβόταν ο Τομέας Μεσανατολικών Υποθέσεων και ο Αμερικανός πρέσβης στην Αθήνα ΜακΒή, θα οδηγούσε σε περικύκλωση της Τουρκίας που θα γινόταν και εκείνη επίσης κομμουνιστική, ενώ στην συνέχεια θα επεκτεινόταν στην υπόλοιπη Ευρώπη, Μέση Ανατολή και σε τμήμα της Αφρικής.

Τον Σεπτέμβριο του 1946 συντελείται ριζική στροφή στη στάση της αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στο ελληνικό πρόβλημα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκαταλείπουν την αρνητική στάση τους απέναντι στην ελληνική κυβέρνηση και θεωρούν ότι τυχόν επικράτηση των κομμουνιστών στην Ελλάδα θα έθετε σε κίνδυνο τα ζωτικά συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών στην ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα την εκμετάλλευση των πετρελαιοπηγών του Περσικού κόλπου.⁵¹ Με δεδομένη την οικονομική αδυναμία της Μ. Βρετανίας, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να

⁵¹ Jones, Joseph M., (1955). *The fifteen weeks (February 21~June 5, 1947)*. Harcourt, Brace & World, Inc., p.73.

Lawrence Wittner, 1982, *American Intervention in Greece (1943-1949)*, New York Columbia University Press.p.93.(“The loud talk was all of Greece and Turkey,” Time reported, “but the whispers behind the talk were of the ocean of oil to the south”.)

παρέμβουν στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, στηρίζοντας διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά το καθεστώς.⁵²

Σε υπόμνημά του στις 5 Σεπτεμβρίου 1946 προς την Υπο-Επιτροπή της Εγγύς και Μέσης Ανατολής της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Πολέμου και Ναυτικού (State War-Navy Coordinating Committee – SWNCC), ο συνταγματάρχης Τζέιμς ΜακΚόρμακ υποστήριξε ότι η αμερικανική ασφάλεια εξαρτάται από την Ελλάδα γιατί «στέκεται μόνη στα Βαλκάνια σαν ένα φράγμα ανάμεσα στην ΕΣΣΔ και τη Μεσόγειο».⁵³ Για την ασφάλεια των αμερικανικών συμφερόντων ήταν απαραίτητη η ασφάλεια και η διατήρηση της ακεραιότητας της Ελλάδας. Οι Αμερικανοί ήταν πεπεισμένοι ότι οι Σοβιετικοί ήταν πίσω από τις ελληνικές εξελίξεις και θα προωθούσαν τους σκοπούς τους μέσω της εσωτερικής υπονόμευσης. Η Ουάσιγκτον φρονούσε ότι οι Σοβιετικοί ήθελαν το ΕΑΜ στην εξουσία, το οποίο αξιολογούσαν όχι ως «φίλο ή σύμμαχο της ΕΣΣΔ ... αλλά ως ένα όργανο της σοβιετικής πολιτικής».

Αρχικά, το 1945 οι Αμερικανοί θεωρούσαν την Ελλάδα βρετανικό πρόβλημα. Διακήρυτταν πως οι σχέσεις τους με την Ελλάδα ήταν φιλικές και δε θα επενέβαιναν στις εσωτερικές υποθέσεις της, ζητούσαν όμως την άρση των «εμπορικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών εμποδίων». Παράλληλα, θεωρούσαν την οικονομική και πολιτική απομόνωση των

⁵² Barnett, Richard J.: *Intervention and Revolution*, Paladin, London, 1972, p.110. (They argue that with the end of a robust British Empire, the United States must “fill the vacuum”.)

⁵³ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.16.

βρετανο-κρατούμενων νοτίων Βαλκανίων από τα βόρεια ως «πραγματική απειλή για την παγκόσμια ειρήνη».⁵⁴

Την άνοιξη του 1946, οι διεθνείς περιπλοκές του συνεχιζόμενου εμφύλιου πολέμου φαίνεται πως συνέβαλαν σε μια πιο άμεση αμερικανική ανταπόκριση. Αυτό τον καιρό, η ελληνική κυβέρνηση δεν ζητούσε μόνο μία αύξηση των ενόπλων δυνάμεων, αλλά απαιτούσε περισσότερη οικονομική βοήθεια από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μεγάλη Βρετανία. Οι εντεινόμενες δραστηριότητες των ανταρτών μέσα στην Ελλάδα είχαν σημαντική επίδραση στις οικονομικές συνθήκες. Η κυβέρνηση δεν μπορούσε να αναπτύξει μια αποτελεσματική οικονομική πολιτική και η ροή των προσφύγων από τα χωριά προς τις μεγάλες πόλεις αποτελούσε μεγάλο βάρος για τον προϋπολογισμό. Οι ανταρτικές δραστηριότητες παρεμπόδιζαν τις επικοινωνίες και τη μεταφορά αγαθών και απειλούσαν την Ελλάδα με οικονομική κατάρρευση. Η επιδείνωση στην Ελλάδα έθεσε το δίλημμα στις Ηνωμένες Πολιτείες: Οι Αμερικανοί έπρεπε είτε να αποφύγουν περαιτέρω ανάμιξη και να διατρέξουν τον κίνδυνο να δουν την Ελλάδα να γίνεται λαϊκή δημοκρατία είτε να αναμιχθούν περισσότερο στα εσωτερικά πράγματα της χώρας, πιέζοντας την ελληνική κυβέρνηση να πάρει άμεσα και δραστικά μέτρα για να αντιμετωπίσει τις οικονομικές δυσκολίες. Η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν ενήμερη των μεγάλων δυσκολιών που πίεζαν την Ελλάδα· έλπιζε, ωστόσο, ότι η ελληνική κυβέρνηση, αναλαμβάνοντας σταθερή δράση και όντας ταυτόχρονα βέβαιη για την αποστολή εξωτερικής βοήθειας, θα μπορούσε να οδηγήσει την χώρα στο δρόμο της οικονομικής ανάκαμψης. Το φθινόπωρο του 1946, σοβαρή ανησυχία για την επιδεινούμενη εσωτερική κατάσταση στην Ελλάδα και την αυξανόμενη

⁵⁴ FRUS,

ένταση κατά μήκος των βόρειων ελληνικών συνόρων οδήγησε σε μια επανεκτίμηση της αμερικανικής πολιτικής.⁵⁵ Στις 12 Σεπτεμβρίου 1946 ο William Clayton, υφυπουργός Εξωτερικών, υποστήριξε ότι, εν όψει της πολιτικής που η Σοβιετική Ένωση φαινόταν να ακολουθεί με στόχο να υπονομεύσει τη σταθερότητα και να θέσει υπό τον έλεγχό της τις χώρες της Εγγύς και Μέσης Ανατολής, όπως την Ελλάδα, την Τουρκία και το Ιράν, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα έπρεπε να αναθεωρήσουν την πολιτική τους σχετικά με την πώληση όπλων και να είναι έτοιμες να πουλήσουν όπλα στην Ελλάδα, αν η τελευταία το ζητούσε. Λίγο αργότερα ο James Byrnes, υπουργός Εξωτερικών, ανέφερε συγκεκριμένα την Ελλάδα και την Τουρκία ως φίλους που χρειάζονταν βοήθεια εξαιτίας της απειλητικής στάσης της Σοβιετικής Ένωσης.⁵⁶ Νωρίτερα, στο Συνέδριο της Ειρήνης στο Παρίσι, ο Byrnes είχε συμφωνήσει με τη βρετανική κυβέρνηση ότι η Ελλάδα έπρεπε να αποβλέπει στη Μεγάλη Βρετανία περισσότερο παρά στις Ηνωμένες Πολιτείες για όπλα και στρατιωτικό εξοπλισμό, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες θα προσπαθούσαν να ενισχύσουν την οικονομική θέση της χώρας.⁵⁷

Στις 12 Μαρτίου 1947, με αφορμή τη βοήθεια στην Ελλάδα και την Τουρκία, ο πρόεδρος Τρούμαν διακήρυξε μπροστά στο Κογκρέσο ότι «πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών πρέπει να είναι η υποστήριξη των ελεύθερων λαών που αντιστέκονται στην προσπάθεια υποταγής τους από ένοπλες μειοψηφίες ή από εξωτερικές πιέσεις».⁵⁸ Αυτό το Δόγμα αποτέλεσε

⁵⁵ LI XIANGCHUN, 2008.*Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.14.)

⁵⁶ FRUS, 1946, Vol. VII, pp.282-283.

⁵⁷ LI XIANGCHUN, 2008.*Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.34.)

⁵⁸University of International Relations, (1959). *Reference Materials for the History of Modern International Relations (1945-1949)*. Higher Education Press..

ουσιαστικά την αμερικανική διακήρυξη του Ψυχρού Πολέμου και καθόρισε την πολιτική των ΗΠΑ για τις επόμενες δεκαετίες.⁵⁹ Το Δόγμα Τρούμαν αποτέλεσε και την επίσημη επαγγελία της νέας αμερικανικής στρατηγικής και πολιτικής που διαμόρφωσε και κυριάρχησε στην εξωτερική πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, αυτής της ανάσχεσης του κομμουνισμού.

⁵⁹ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.30.)

2 Οι κύριοι στόχοι της αμερικανικής πολιτικής στην Ελλάδα

Το εντεινόμενο αμερικανικό ενδιαφέρον οφειλόταν στην επανεκτίμηση της στρατιωτικής σημασίας της Ελλάδας το φθινόπωρο του 1946. Για τους Αμερικανούς, η Ελλάδα ήταν τότε η μόνη χώρα των Βαλκανίων που βρισκόταν εκτός σοβιετικού ελέγχου, και η μόνη, μαζί με την Τουρκία, που συνιστούσε γεωγραφικό ανάχωμα κατά της επέκτασης της σοβιετικής επιρροής στην Ανατολική Μεσόγειο.⁶⁰ Ανησυχώντας για την ασφάλεια ολόκληρης της Μεσογείου, και θεωρώντας την Ελλάδα ως τον πλέον αδύναμο κρίκο στην αλυσίδα των κρατών της περιοχής που φέρονταν ως απειλούμενες από τη Σοβιετική Ένωση, οι ΗΠΑ έκριναν ότι η μικρή και φίλη σύμμαχος χρειαζόταν εξωτερική βοήθεια και υποστήριξη, με στόχο τη στρατιωτική αντιμετώπιση του ΔΣΕ, την οικονομική ανόρθωση και, εν τέλει, τη διατήρησή της ως ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους.⁶¹

Το αμερικανικό σχέδιο δράσης για την Ελλάδα αποτελείτο από δύο βασικούς στόχους: ο απώτερος στόχος ήταν η σταθεροποίηση της Ευρώπης μέσω οικονομικής ενίσχυσης και η στρατιωτική προστασία και η ανάσχεση σε οποιοδήποτε σημείο των δυτικοευρωπαϊκών χωρών εκδηλωνόταν η σοβιετική επιθετικότητα.⁶² Ο μακροπρόθεσμος στόχος ήταν να επιδιώξει την ηγεμονία του κόσμου.

⁶⁰ Bruce R. Kuniholm, (1980), *The Origins of the Cold War in the Near East: Great Power Conflict and Diplomacy in Iran, Turkey, Greece*. New Jersey: Princeton University press. p.409.

⁶¹ Jones, Joseph M., (1955). *The fifteen weeks (February 21~June 5, 1947)*. Harcourt, Brace & World, Inc. p.131-133.

⁶² FRUS, 1947, Vol. V, pp.45-47,56-58; Harry S. Truman, (1974). *Memoirs by Harry S. Truman* (μτφρ. Li Shi), p.114-115. Beijing: SDX Joint Publishing Company (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1955) .

3 Με ποια μέσα επιχειρήθηκε η υλοποίηση των αμερικανικών στόχων

Η υλοποίηση των αμερικανικών στόχων επιχειρήθηκε με τον άμεσο έλεγχο των υπουργείων και των κρατικών υπηρεσιών. Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι στην Ελλάδα διαπίστωσαν ότι η κρατική γραφειοκρατία ήταν υπερμεγέθης, πολιτικοποιημένη, διεφθαρμένη και άχρηστη. Τις προσπάθειές τους να προωθήσουν σημαντικές μεταρρυθμίσεις εμπόδισε ένα πελατειακό σύστημα που παρέμεινε το κλειδί για την ελληνική πολιτική και την ελληνική δημόσια διοίκηση σε όλα τα επίπεδα. Αποφασισμένη να φέρει εις πέρας το πρόγραμμά της η αμερικανική οικονομική αποστολή κατέφυγε στον άμεσο έλεγχο των υπουργείων και των κρατικών υπηρεσιών. Αυτή η τακτική, η οποία εγκαταλείφθηκε μετά τον εμφύλιο πόλεμο, έφερε αποτελέσματα. Υπονόμευσε όμως την εθνική κυριαρχία της Ελλάδας και την ευθύνη της κυβέρνησης και κατέστησε ευκολότερο το να κατηγορούνται οι Αμερικανοί για τις αποτυχίες και τα συνεχή προβλήματα. Οι Έλληνες αγανάκτησαν με το ότι τα εθνικά τους θέματα έλεγχαν αφελείς και υπερόπτες ξένοι, γεγονός που είχε αρνητική επίδραση στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις για δεκαετίες.

Άλλο μέσο προς επίτευξη των αμερικανικών στόχων ήταν η δημιουργία μιας κυβέρνησης συνασπισμού που θα μπορούσε να ενώσει το έθνος, να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στους ηγέτες του και να πρωτοστατήσει στην προσπάθεια για την ήττα της κομμουνιστικής απειλής.⁶³ Γι' αυτό χρειαζόταν να στερήσει την εξουσία από το μη δημοφιλές και ανεπαρκές Λαϊκό Κόμμα και να την εμπιστευθεί σε αυτό που η Ουάσιγκτον αποκαλούσε «αντικομμουνιστικές κεντρώες δυνάμεις». Έτσι ο Τσαλδάρης αναγκάστηκε να αφήσει την πρωθυπουργία στον Σοφούλη.

⁶³ FRUS, 1947, Vol. V, p.204.

Αντικομμουνιστικές κεντρώες δυνάμεις όμως δεν υπήρχαν και η κυβέρνηση έπρεπε να συγκροτηθεί από προσωπικότητες των οποίων τα κύρια προσόντα ήταν τα αντικομμουνιστικά διαπιστευτήρια και η επιθυμία να κατέχουν υψηλά αξιώματα. Το αποτέλεσμα ήταν «υπουργική ευθύνη» μόνο κατ' όνομα. Η εξουσία παρέμεινε στα χέρια ανθρώπων που έπεισαν την αμερικανική πρεσβεία ότι ήταν οι κατάλληλοι. Το κοινοβούλιο συνεδρίαζε αλλά ήταν κατά τα άλλα απαθής παρατηρητής της διαμόρφωσης της πολιτικής. Εφόσον το αμερικανικό σχέδιο απέκλειε τους κομμουνιστές (και την άκρα δεξιά) από οποιονδήποτε πολιτικό ρόλο, δεν υπήρχε ποτέ πιθανότητα να σταματήσει ο εμφύλιος πόλεμος με διαπραγματεύσεις και συμβιβασμούς.

4 Τα αποτελέσματα της παρέμβασης

Ο ελληνικός εμφύλιος θεωρήθηκε πως υπήρξε ο πρώτος θερμός πόλεμος του Ψυχρού Πολέμου.⁶⁴ Επρόκειτο, όπως αποκλήθηκε, για ένα νέο είδος πολέμου. Ένας πόλεμος στον οποίο δεν αναμετρήθηκαν μόνο δύο παρατάξεις που διεκδικούσαν την εξουσία. Επιπλέον, ο ελληνικός εμφύλιος υπήρξε το πεδίο αντιπαράθεσης πολιτικών και ιδεολογικών σχεδίων για τον κόσμο (Κομμουνισμός εναντίον Φιλελεύθερης Δημοκρατίας) και ο χώρος διεθνών ανταγωνισμών και εφαρμογής παγκόσμιων στρατηγικών (Δόγμα Τρούμαν). Ταυτόχρονα, ενίσχυσε αλλά και χαλιναγώγησε περιφερειακές φιλοδοξίες (Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία), συνέδραμε σε φόβους συνοριακούς (Αλβανία, Ελλάδα), αναδιαμόρφωσε την ταυτότητα εθνοτικών ομάδων (Σλαβομακεδόνες), συνέβαλε στον ανασχεδιασμό διακρατικών συμμαχιών και αντιπαλοτήτων για τουλάχιστον σαράντα χρόνια και τέλος

⁶⁴ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.40.)

επαναπροσδιόρισε τις διαιρετικές τομές στο πολιτικό σύστημα της Ελλάδας (κομμουνιστές εναντίον εθνικοφρόνων). Πόσα περισσότερα άραγε θα μπορούσε να περιμένει κανείς από μια εμφύλια διαμάχη στην νοτιοανατολική γωνιά της Ευρώπης;

Συμπεράσματα

①Η Ελλάδα των χρόνων του εμφυλίου πολέμου, όπως αποδείχτηκε, αποτέλεσε ένα πολύτιμο πείραμα και παράδειγμα ταυτόχρονα για μια σειρά από επεμβάσεις που θα πραγματοποιήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες στις επόμενες δεκαετίες.⁶⁵ Οι επεμβάσεις των Ηνωμένων Πολιτειών θα καθιερώσουν στο αμερικανικό πολιτικό λεξιλόγιο και έναν νέο όρο, nation building. Ο όρος θεωρητικά υποδήλωνε την πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών να επεμβαίνουν σε «αδύναμα» κράτη (τα οποία βρίσκονταν είτε σε εμφύλιο πόλεμο είτε σε μεταπολεμική αστάθεια) με στόχο την οικονομική ανασυγκρότηση και πολιτικό μετασχηματισμό τους και στην πραγματικότητα περιλάμβανε μια σειρά μορφών επέμβασης (στρατιωτικών ή μη, μονομερών ή με συμμάχους, βραχείας διάρκειας αστυνομικού τύπου ή μονιμότερης εγκατάστασης αμερικανικών δυνάμεων), με την έγκριση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή και χωρίς αυτή, με στόχο τη διασφάλιση των αμερικανικών γεωπολιτικών συμφερόντων. Ο πειραματισμός που διέκρινε

⁶⁵ Ibid.p.67.

FRUS, 1947, Vol. V, pp.204-219, 223-230.

στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια την αμερικανική επέμβαση στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο κατά τις επόμενες δεκαετίες αποκρυσταλλώθηκε πλέον σε ένα σύνολο πολιτικών άσκησης επιρροής και εδραίωσης της αμερικανικής κυριαρχίας.

② Το Δόγμα Τρούμαν χρησίμευσε επίσης ως μέσο για την εξάλειψη του αμερικανικού απομονωτισμού και την αποκατάσταση της ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη. Αν οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν επανέλθει στις απομονωτικές τάσεις τους, θα είχαν τελικά αποσύρει τις περισσότερες, αν όχι όλες τις δυνάμεις τους από την Ευρώπη και οποιαδήποτε επαναφορά της αμερικανικής εξουσίας, στο μέλλον, θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Συνεπώς, η Ελλάδα λειτούργησε ως καταλύτης στην διατήρηση της αμερικανικής παρουσίας και συμμετοχής της στην Ευρώπη.

③ Στις 12 Μαρτίου οι New York Times επανήλθαν στο θέμα της αμερικανικής ισχύος. «Όταν ο πρόεδρος Τρούμαν παρουσιαστεί στο Κογκρέσο», προέβλεψαν, «θα κατεβάσει την κουρτίνα μιας εποχής για την αμερικανική εξωτερική πολιτική και θα εγκαινιάσει ένα νέο κεφάλαιο, σύμφωνα με τις αλλαγές, που έχουν επέλθει στη θέση μας στο μεταπολεμικό κόσμο». Οι ΗΠΑ δε θα προστάτευαν μόνο την Ελλάδα και την Τουρκία από «τη Ρωσία και τις μαριονέτες της», αλλά θα αντιμετώπιζαν «το δυναμικό ρωσικό επεκτατισμό, ο οποίος είχε ήδη μετατρέψει τη μισή Ευρώπη σε σφαίρα ρωσικής κυριαρχίας και τώρα κινούνταν για παρόμοια κυριαρχία στην υπόλοιπη Ευρώπη, στη Μέση Ανατολή και στην Ασία». Η εποχή της απομόνωσης τελειώνει: «αντικαθίσταται από την εποχή της αμερικανικής υπευθυνότητας».⁶⁶

⁶⁶ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.66.

2 Μια μικρή δύναμη εν μέσω μεγάλων παιχνιδιών.

①Από την πλευρά των αποδεκτών, η πολιτική αυτή ήταν «ευπρόσδεκτη» και «υποστηρίχτηκε» από τις ελληνικές κυβερνήσεις προκειμένου να εξασφαλίσουν την παραμονή τους στην εξουσία, τη διαφύλαξη του κοινωνικού καθεστώτος, και την προώθηση των εδαφικών διεκδικήσεων και της οικονομικής ανόρθωσης της χώρας.

②Σε κάθε περίπτωση, η ενεργή ανάμιξη των ΗΠΑ στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο υπήρξε καθοριστική για την τελική του έκβαση. Η ολοένα αυξανόμενη ροή αμερικανικής οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας προς την ελληνική κυβέρνηση συνέτεινε αποφασιστικά στη σταδιακή επικράτησή της στον αγώνα εναντίον του ΔΣΕ.⁶⁷

③Η διαφορά ισχύος μεταξύ των ΗΠΑ και της Ελλάδας, η καταφανής αδυναμία της Ελλάδας και η πρόκληση του ΔΣΕ κατέστησαν την αμερικανική επέμβαση τόσο εκτεταμένη ώστε «επί σειρά ετών» η χώρα υπέστη «καθεστώς ουσιαστικού ελέγχου των τακτικών αποφάσεων της ηγεσίας της στο πολιτικό, οικονομικό, ακόμη και στο στρατιωτικό πεδίο». Η ξένη επέμβαση ισοδυναμούσε ορισμένες φορές με «περιορισμό, ως ένα βαθμό, των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. [...] Θα ήταν δύσκολο να επισημανθεί ανάλογο φαινόμενο εξάρτησης από τον ξένο παράγοντα στην ευρύτερη διάρκεια της νεότερης ελληνικής ιστορίας - τουλάχιστον από τα μέσα του 19ου αιώνα και εφεξής». Η θεσμική και εξωθεσμική διείσδυση των

Jones, Joseph M., (1955). *The fifteen weeks (February 21~June 5, 1947)*. Harcourt, Brace & World, Inc. p.146-147.

⁶⁷ U.S. Objectives with Respect to Greece and Turkey to Counter Soviet Threats to U.S", in Documents of National Security Council, 1947-1977. Microforms:MF0901809. (Center for Cold War International History Studies, East China Normal University)

Αμερικανών ήταν «φαινόμενο πρωτοφανές στις μέχρι τότε σχέσεις μεταξύ ανεξάρτητων κρατών», και το γεγονός ότι ορισμένες φορές τούτο υποβαθμίζεται αναλυτικά και ερμηνευτικά από όσους αμφισβητούν τη βαρύτητα του «‘ξένου παράγοντα’», δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι υπήρξε «το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της ελληνικής μεταπολεμικής πραγματικότητας»

④ Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αμερικανική πολιτική στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα ήταν παρεμβατική, αυταρχική και άτεγκτη. Θέτοντας στόχους και απαιτώντας άμεσα αποτελέσματα, η αμερικανική πολιτική κατέστησε ακόμη δυσκολότερο το να βρουν οι Έλληνες τις δικές τους μακροπρόθεσμες λύσεις στα εθνικά τους προβλήματα.

3 Ο αντίκτυπος ήταν ευρύς.

Καμία χώρα στην Ευρώπη, εκείνη την περίοδο, δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει την Σοβιετική δύναμη και επιρροή χωρίς την αμερικανική συνδρομή. Στην πραγματικότητα, καμία ομάδα χωρών δεν θα μπορούσε να σταματήσει την ρωσική κυριαρχία στο προβλεπόμενο μέλλον, χωρίς την υποστήριξη των ΗΠΑ. Συνεπώς, στο Δόγμα Τρούμαν πιθανόν αποδίδεται η πρόληψη της ολοκληρωτικής κομμουνιστικοποίησης και σοβιετικού ελέγχου της Ευρώπης. Όμως από την άλλη πλευρά, το διάγγελμα θα οδηγούσε σε επιδείνωση των αμερικανοσοβιετικών σχέσεων και πιθανόν σ' έναν ακόμα παγκόσμιο πόλεμο· θα χώριζε τον κόσμο σε ζώνες επιρροής, οξύνοντας την πόλωση ανάμεσα στις υπερδυνάμεις.⁶⁸

⁶⁸ LI XIANGCHUN, 2008. *Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου* (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη, p.70.)

Όσον αφορά την πολιτική του ΚΚΕ, οι Κινέζοι μελετητές του ελληνικού εμφυλίου πολέμου πιστεύουν ότι υπάρχουν τρεις παράγοντες που ώθησαν το ΚΚΕ να κάνει παραχωρήσεις. Πρώτα απ' όλα, οι ηγέτες του ΚΚΕ πιστεύουν ότι η Ελλάδα υπαγόταν στη βρετανική σφαίρα επιρροής και δεν ήταν αποφασισμένοι να πολεμήσουν εναντίον της Βρετανίας.

Δεύτερον, η σοβιετική στρατιωτική αντιπροσωπεία που έφτασε στις απελευθερωμένες περιοχές στα τέλη Ιουλίου 1944 ήλπιζε ότι το ΕΑΜ θα ενταχθεί στην κυβέρνηση.

Τρίτον, οι ηγέτες του ΚΚΕ ελπίζουν να διατηρήσουν τη συμμαχία τους με τους Σοσιαλιστές. Οι Σοσιαλιστές δήλωναν ότι αν το ΚΚΕ έρθει σε ένοπλη ρήξη με το Ηνωμένο Βασίλειο, θα σταματήσει να συνεργάζεται μαζί του.

Κινέζοι ιστορικοί πιστεύουν ότι υπάρχει αμοιβαία επιρροή μεταξύ της παρέμβασης των μεγάλων δυνάμεων και της επαναστατικής στρατηγικής του Κομμουνιστικού Κόμματος. Ενώ η επέμβαση επηρεάζει την επαναστατική στρατηγική, η ισχύς του Κομμουνιστικού Κόμματος και η βούληση για χρήση της ισχύος επηρεάζουν επίσης την ένταση της επέμβασης των μεγάλων δυνάμεων. Ακόμα και αφού λάβουν την εγγύηση της σοβιετικής συνεργασίας, οι Βρετανοί υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει ακόμη, κατά τη διαμόρφωση των στρατηγικών παρέμβασής τους, να λάβουν υπόψη τη δύναμη του τοπικού Κομμουνιστικού Κόμματος και τη βούλησή του να χρησιμοποιήσει βία. Σε σημαντικό βαθμό, οι εκτιμήσεις τους για την εξουσία του Κομμουνιστικού Κόμματος καθορίζουν την επιλογή στρατηγικών παρέμβασης και συγκεκριμένων στόχων.

Οι αλλαγές στη βρετανική πολιτική έναντι του ΚΚΕ μετά την εξέγερση της Αθήνας στα τέλη του 1944 μπορούν να αποδείξουν σαφώς αυτήν την

άποψη. Στην Ελλάδα, όσο το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας διαθέτει ισχυρό στρατό και ελέγχει τις τεράστιες Απελευθερωμένες Περιοχές, το Ηνωμένο Βασίλειο ανησυχεί πάντα για τις επικίνδυνες συνέπειες της ρήξης του με το ΚΚΕ. Το καλοκαίρι του 1944, όταν το Εθνικό Μέτωπο Απελευθέρωσης αρνήθηκε να ενταχθεί στην κυβέρνηση, η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε επανειλημμένα από τους Βρετανούς μια ανοιχτή ρήξη με το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. Αν και ο Τσώρτσιλ επιθυμούσε να κάνει κάτι τέτοιο, η βρετανική κυβέρνηση αρνήθηκε. Επειδή οι Βρετανοί πίστευαν ότι μόνο αν το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο προσχωρήσει στην κυβέρνηση μπορεί να διασφαλίσει την ασφαλή επιστροφή της ελληνικής εξόριστης κυβέρνησης καθώς αυτή δεν είχε αρκετές δυνάμεις για να καταστείλει κάθε πιθανή αντίσταση. Ο ίδιος ο Τσώρτσιλ ανησυχούσε ότι το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο θα καταλάβει την Αθήνα πριν φτάσουν στην Ελλάδα τα βρετανικά στρατεύματα. Μετά τον αφοπλισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, η Βρετανία ζήτησε αμέσως από την ελληνική κυβέρνηση να αποκλείσει το Ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα και το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο από οποιαδήποτε συμμετοχή σε υπουργικό συμβούλιο. Η Βρετανία δεν φοβόταν πλέον ότι το άοπλο ΚΚΕ θα έχει τη δύναμη να αντισταθεί. Η έλλειψη θάρρους των ηγετών του ΚΚΕ να αντισταθούν στις βρετανικές πιέσεις ενίσχυσαν τελικά την αποφασιστικότητα της Βρετανίας να παρέμβει και να πετύχει την αποδυνάμωση της ισχύος των Ελλήνων κομμουνιστών.

Το φθινόπωρο του 1945 και την άνοιξη του 1946, η Σοβιετική Ένωση αδιαφόρησε για την έκκληση των Ελλήνων κομμουνιστών. Το ΚΚΕ πάλεψε σκληρά για να δημιουργήσει μια γέφυρα επικοινωνίας με τη Σοβιετική Ένωση. Πιθανόν, κατά την άποψη της Σοβιετικής Ένωσης, το πολύ

αποδυναμωμένο ΚΚΕ δεν είχε αξία στον ανταγωνισμό της με τη Δύση. Επομένως, είτε πρόκειται για το Ηνωμένο Βασίλειο, είτε για τις Ηνωμένες Πολιτείες ή τη Σοβιετική Ένωση, οι πολιτικές που υιοθετούν έναντι του τοπικού Κομμουνιστικού Κόμματος εξαρτάται επίσης από τη δύναμη του Κομμουνιστικού Κόμματος. Η ιστορία του ΚΚΕ καταδεικνύει ότι η διατήρηση της πολιτικής και στρατιωτικής ανεξαρτησίας μπορεί να εξασφαλίσει μια ισχυρή θέση στις διαπραγματεύσεις.

Σχετικά με την επιλογή ή μη του επαναστατικού δρόμου του Κομμουνιστικού Κόμματος θα πρέπει να παρατηρηθεί το εξής :

πράγματι, η κυριαρχία του ΕΑΜ ήταν απόλυτη στην Αθήνα τις ώρες της Απελευθέρωσης. Επομένως, υπ' αυτές τις συνθήκες δεν ήταν αδύνατο να αναγκάσει τις μεγάλες δυνάμεις να αναγνωρίσουν και να σεβαστούν την θέση του, βελτιώνοντας έτσι το διεθνές περιβάλλον που είχε να αντιμετωπίσει. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι ηγέτες του ΚΚΕ συχνά αμφιταλαντεύονταν μεταξύ της κατάληψης της εξουσίας με τη βία και του δρόμου του κοινοβουλίου. Αυτή η αμφιταλάντευση είναι το αποτέλεσμα της επαναστατικής θεωρίας του ΚΚΕ και της οργανωτικής δομής του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας δεν έχει δική του θεωρία αλλά ακολουθεί μόνο τη γραμμή "Λαϊκό Μέτωπο" στα προπολεμικά χρόνια. Τα επιτεύγματά τους στις γενικές εκλογές του 1936 και η λαϊκή υποστήριξη που έλαβαν κατά τη διάρκεια της αντίστασης έκαναν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας να πιστεύει ότι ο παλιός θεσμός θα μπορούσε να μετατραπεί μέσω της κοινοβουλευτικής οδού μετά τον πόλεμο. Ταυτόχρονα, το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο υπό την ηγεσία του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος είναι ένας πολυκομματικός συνασπισμός και οι Σοσιαλιστές είναι κατηγορηματικά αντίθετοι στη ρήξη με

την κυβέρνηση. Αυτό περιορίζει επίσης την επιλογή του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Η θεωρία του Λαϊκού Μετώπου και τα οργανωτικά χαρακτηριστικά του Λαϊκού Μετώπου καταλήγουν στο γεγονός το ΚΚΕ να μη δώσει επαρκή προσοχή στη στρατιωτική δράση. Θεωρεί μόνο τον στρατό ως δύναμη αντίστασης στην ξένη εισβολή, χωρίς να έχει συνειδητοποιήσει πλήρως ότι ο στρατός είναι επίσης το πιο αποτελεσματικό μέσο αντίθεσης εγχώριων αντιπάλων και αντίστασης στην βρετανική πίεση. Επομένως, ο Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός δεν ήταν ουσιαστικά ένας κομμουνιστικός στρατός. Η τραγωδία είναι ότι όταν το ΚΚΕ επέλεξε να ακολουθήσει τον κοινοβουλευτικό δρόμο, οι εχθροί του πίστευαν στη στρατιωτική δύναμη παρά στο κοινοβούλιο. Όπως είπε ο διάσημος Έλληνας λόγιος Σβορώνος, σε κάθε περίοδο της σύγχρονης Ελλάδας, η άρχουσα τάξη αναζητά πάντα ασφάλεια στον στρατό παρά στο κοινοβούλιο.

Όσον αφορά την παράδοση των όπλων από τους στρατιώτες του Ε.Λ.Α.Σ. , ο Λένιν είπε το περίφημο : Only when "the bottoms don't want and the tops cannot live in the old way", the revolution can be victorious. Η άποψη του Λένιν έχει νόημα για την κατανόηση της παράδοσης όπλων του Ε.Λ.Α.Σ.⁶⁹

Η Ελλάδα ανήκε αρχικά στη βρετανική σφαίρα επιρροής και το Ηνωμένο Βασίλειο ήθελε ακόμα να διατηρήσει την εξουσία του στο τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και είχε διαπραγματευτεί με τη Σοβιετική Ένωση για το μέλλον της Ελλάδας. Σε αντάλλαγμα για την κατανόηση της Βρετανίας για το μέλλον ορισμένων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, η Σοβιετική Ένωση έκανε παραχωρήσεις στο ελληνικό ζήτημα. Το πρόβλημα είναι ότι οι παραχωρήσεις της Σοβιετικής Ένωσης δεν επηρεάζουν τον αγώνα

⁶⁹ ZHAO CHENGGANG, Η αποτυχία της Ελληνικής Επανάστασης και η πολιτική αντιπαλότητα μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, Journal of Guizhou Education University, 1982.)

εξουσίας αυτών των χωρών(συμπεριλαμβανομένης της Γιουγκοσλαβίας και της Αλβανίας και άλλων βαλκανικών χωρών).Οι δύο γειτονικές χώρες, η Γιουγκοσλαβία και η Αλβανία, χρησιμοποίησαν τα δικά τους όπλα για να καταλάβουν την εξουσία στο τελευταίο μέρος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, γεγονός που απέδειξε ότι ο σοβιετο-βρετανικός συμβιβασμός δεν επηρέασε τον ένοπλο αγώνα του ΚΚΕ. Τότε, γιατί το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας, κάτω από ευνοϊκότερες συνθήκες από το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα, δεν κατέλαβε την εξουσία όπως το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα; Ο σημαντικότερος λόγος είναι η τακτική συνθηκολόγησης του ΚΚΕ. Τόσο το ΕΑΜ όσο και το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα αντιμετώπισαν το ζήτημα της εξόριστης κυβέρνησης και της απόβασης των βρετανικών στρατευμάτων. Σε αυτά τα δύο ζητήματα, ο σωστός χειρισμός θα ωφελήσει την επανάσταση και ο ακατάλληλος χειρισμός θα καταστρέψει την επανάσταση. Ακριβώς στον χειρισμό αυτών των δύο ζητημάτων εκφράζονται οι θέσεις των Γιουγκοσλάβων και των Ελλήνων Κομμουνιστών και φυσικά έφεραν διαφορετικά αποτελέσματα.

Στη Διάσκεψη του Λιβάνου τον Μάιο του 1944, η ελληνική κομμουνιστική αντιπροσωπεία έκανε έναν πλήρη συμβιβασμό και παραχώρηση στη βρετανική και την εξόριστη ελληνική κυβέρνηση. Από την άλλη πλευρά, το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα έλαβε εντελώς αντίθετη στάση στο ζήτημα της εξόριστης κυβέρνησης. Το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα δεν συμμετείχε στην εξόριστη κυβέρνηση γεγονός που την αποδυνάμωσε. Η εξόριστη κυβέρνηση αναγκάστηκε επίσης να στείλει εκπροσώπους για να συμμετάσχουν στην κυβέρνηση με επικεφαλής τον Τίτο. Παρόλο που η βρετανική κυβέρνηση προσπάθησε σκληρά για να συμμετάσχει το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα στην εξόριστη

κυβέρνηση, κάτω από τον αποφασιστικό αγώνα του Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού Κόμματος, η βρετανική κυβέρνηση αναγκάστηκε να αλλάξει στάση. Απέσυρε την υποστήριξή του στον πρωθυπουργό Ντράζα Μιχαήλοβιτς της εξόριστης κυβέρνησης και αναγνώρισε την κυβέρνηση του Τίτο. Λαμβάνοντας υπόψη τη μεταχείριση του βρετανικού στρατού, το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα επέτρεψε στον βρετανικό στρατό να αποβιβαστεί στο Ντουμπρόβνικ τον Οκτώβριο του 1944. Οι Βρετανοί ζήτησαν την απόβαση 5.000 στρατιωτών, αλλά ο Τίτο τους επέτρεψε μόνο 3.000. Μόνο μερικές εκατοντάδες άνθρωποι αποβιβάστηκαν με όπλα. Τον Σεπτέμβριο του 1944, η βρετανική στρατιωτική αντιπροσωπεία υπέβαλε αίτημα στο Γενικό Βρετανικό Στρατηγείο να στείλει στρατεύματα για απόβαση στην Αλβανία. Ο στρατηγός Wilson έκανε επίσης μια παρόμοια πρόταση. Όμως, λόγω της αποφασιστικής αντίθεσης του αλβανικού λαού, τα βρετανικά πολεμικά πλοία αναγκάστηκαν να αποσυρθούν. Αυτό έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το καλωσόρισμα του ΚΚΕ στον βρετανικό στρατό για απόβαση στην Ελλάδα.

Το ΚΚΕ, το ΚΚΓ και το ΚΚΑ έχουν υιοθετήσει αντίθετες στάσεις. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι ηγέτες των κομμουνιστικών κομμάτων αυτών των γειτονικών προς την Ελλάδα βαλκανικών κρατών ακολούθησαν διαφορετική γραμμή όσον αφορά την επανάσταση απ' αυτή του ΚΚΕ. Το 1944, το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας έθεσε τον στόχο του αγώνα--«να επιδιώκουμε μια ομαλή δημοκρατική ανάπτυξη της χώρας και να αντιταχθούμε σε κάθε μορφή δικτατορίας». Η πρόθεσή αυτή του ΚΚΕ έχει ανακοινωθεί στους Βρετανούς κατ'επανάληψη προκειμένου να γίνει αντιληπτό ότι το ΚΚΕ δεν προσβλέπει στην κατάληψη της εξουσίας.

Οι ηγέτες της Γιουγκοσλαβίας και του Αλβανικού Κομμουνιστικού Κόμματος υιοθετούσαν πάντοτε την πολιτική της «λήψης αποφάσεων» ανεξάρτητα και αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν βία για να υπερασπιστούν τους καρπούς της νίκης τους. Πιστεύουν ότι «για να διατηρήσουν την ενότητα της αντιχιτλερικής συμμαχίας», μπορούν να «κάνουν θυσίες» και κάποιους συμβιβασμούς και υποχωρήσεις, αλλά αυτό πρέπει να «έχει ένα ορισμένο όριο» και να μην επιτρέψει ποτέ σε άλλους να αποφασίσουν την μοίρα τους.⁷⁰ Οι συνέπειες της «παράδοσης όπλων» από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας είναι σοβαρές. Το ΚΚΕ σχεδίαζε αρχικά να διαλύσει τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό και να παραδώσει όπλα με αντάλλαγμα την ειρήνη και την ηρεμία και την «ομαλή δημοκρατική ανάπτυξη» της χώρας. Αλλά σε αντίθεση με τις προσδοκίες, η ελληνική κυβέρνηση ενίσχυσε αμέσως τις αντιδραστικές δυνάμεις με όπλα και πυρομαχικά που παρέδωσε ο Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός. Μέχρι το τέλος του 1945, ο αριθμός των κυβερνητικών στρατευμάτων αυξήθηκε από μερικές χιλιάδες σε 75.000 σε λίγους μόνο μήνες. "Ένα αντεπαναστατικό κύμα σάρωσε την Ελλάδα." Ένας μεγάλος αριθμός κομμουνιστών και προοδευτικών, συμπεριλαμβανομένων στελεχών και αγωνιστών του αρχικού κινήματος αντίστασης, αναζητούνταν, συνελήφθησαν, καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν. «Τους πρώτους μήνες μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Βάλκιζας, 1.000 μαχητές δολοφονήθηκαν, 75.000 συνελήφθησαν και 65.000 καταζητούνταν».

Ακριβώς επειδή «η παράδοση όπλων από το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας είχε σοβαρές συνέπειες στο ΚΚΕ, η Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος πάντα παραδεχόταν ότι είχε κάνει λάθος όσον

⁷⁰ CHEN CHENGFA, Συγκριτική μελέτη για τα ζητήματα παράδοσης όπλων μεταξύ κομμουνιστικών κομμάτων Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδας, The Northern Forum.

αφορά το θέμα της« παράδοσης όπλων ». Εδώ παρουσιάζεται ένα χαρακτηριστικό και αποκαλυπτικό απόσπασμα από την έκθεση του ΚΚΕ στη Γ' Διάσκεψη του κόμματος τον Οκτώβριο 1950:

« Στις 12 Οκτωβρίου 1944 θα μπορούσαμε εύκολα να καταλάβουμε την εξουσία μόνο με τις δυνάμεις του Πρώτου Σώματος Στρατού του ΕΛΑΣ (δηλαδή οι 20.000 ΕΛΑΣίτες της Αθήνας και του Πειραιά). Δεν καταλάβαμε την εξουσία επειδή δεν είχαμε μια σωστή γραμμή, επειδή όλοι ταλαντευτήκαμε... Έτσι, αν και είχαμε αποφασίσει για ένοπλη εξέγερση, από τον Σεπτέμβριο του 1944, αντί να προχωρήσουμε, αντί να οργανώσουμε τον αγώνα για την εξουσία, αντί να καταλάβουμε την εξουσία, συνθηκολογήσαμε και διατηρήσαμε την τάξη!...»...

Η διαδικασία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου έδειξε ότι ήδη από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας είχε υποκύψει στη βρετανική πολιτική πίεση και τις ένοπλες δυνάμεις και υπέγραψε τη Συμφωνία του Λιβάνου και τη Συμφωνία της Καζέρτας. Αργότερα, δέχτηκε την ταπεινωτική Συνθήκη της Βάρκιζας. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας χάνει σταδιακά την πολιτική και στρατιωτική ανεξαρτησία και υπεροχή του λόγω της παραδοσιακής συμβιβαστικής πολιτικής του και της έλλειψης θάρρους να αντισταθεί στις βρετανικές και αμερικανικές πιέσεις έτσι ώστε αδυνατεί να ελέγξει την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα. Αν η «Συνθήκη της Βάρκιζας» εφαρμοζόταν κατά γράμμα, οι πιθανότητες να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος θα ήταν εξαιρετικά μικρές. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο είχε προτείνει επανειλημμένα ειρηνικές λύσεις για να τερματιστεί ο εμφύλιος το συντομότερο δυνατό. Τα αιτήματα του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου απορρίφθηκαν αδικαιολόγητα και ο εμφύλιος

πόλεμος εντάθηκε. Κατά μια έννοια, η λεγόμενη απειλή του κομμουνισμού δημιουργήθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες και η εφαρμογή του Δόγματος Τρούμαν στην Ελλάδα από τις Ηνωμένες Πολιτείες οδήγησε στο ξέσπασμα και την εντατικοποίηση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου.

Η άκαμπτη νοοτροπία του Ψυχρού Πολέμου καθορίζει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα υποστηρίζουν οπωσδήποτε ένα αντικομμουνιστικό καθεστώς που επέτρεπε μόνο στρατιωτική καταστολή και απέκλειε μια πιθανή πολιτική λύση. Οι ΗΠΑ θα είναι πολιτικά σε εγρήγορση και δεν θα εμπιστεύονται τους κεντρώους, θα αποδυναμώσουν όλα τα κόμματα που υποστηρίζουν μια ειρηνική λύση ενισχύοντας τους δεξιούς στρατιωτικούς. Η πιο άμεση συνέπεια αυτής της πολιτικής είναι η έλλειψη ισχυρής κυβερνητικής ηγεσίας στην Ελλάδα και η ενδυνάμωση των δεξιών ένστολων, που οδήγησαν σε πολιτική αστάθεια την Ελλάδα.

Αν και ο ένοπλος αγώνας του ελληνικού λαού απέτυχε, ο ηρωικός αγώνας του ενάντια στον γερμανικό και ιταλικό φασισμό και τον βρετανικό και αμερικανικό ιμπεριαλισμό κατά τη δεκαετία του 1940-1949 κέρδισε το σεβασμό των καταπιεσμένων εθνών και λαών του κόσμου. Επαναστάτες και αντεπαναστάτες σε όλο τον κόσμο αποδίδουν μεγάλη σημασία στην ιστορική εμπειρία του ένοπλου αγώνα του ελληνικού λαού. Οι επαναστάτες δίνουν σημασία σε αυτό, διότι μπορεί να διδαχθεί από το μάθημα των ηγετών του ΚΚΕ, οι οποίοι τότε δεν είχαν σωστή γραμμή και από ισχυροί μετατράπηκαν σε αδύναμους, από κερδισμένοι σε ηττημένους. Οι αντεπαναστάτες απ' την άλλη αποδίδουν μεγάλη σημασία στην έκβαση αυτή επειδή παρέχει στον ιμπεριαλισμό ένα σπάνιο μοντέλο για την ανάμειξη στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων χωρών και την καταστολή της λαϊκής επανάστασης.

Βιβλιογραφία

SONG XIAOMIN, 2008, *Greece*, Beijing, Social Sciences Academic Press(CHINA).

YANG GONGSU, 1997, Modern History of Greece, Beijing, The Commercial Press.

ZHAO KEREN, 2006.8, Βρετανία και Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης, Shijiazhuang, Hebei People's Press.

YAN YIYUN, 1991. Ευρωπαϊκό Κίνημα Αντίστασης. Guang Ming Daily Publication Company.

WEN NUANGEN, & LIU BANGYI (1985). History of the Anti-Fascist Resistance Movement in Europe. Xian, Shanxi People's Press.

Editorial board of "The long series of post-war world history", 1977. The long series of post-war world history. Shanghai: Shanghai People's Press.

Edited by Iu. P. Frantsev, (Vol. X), the Soviet Academy's multi-volume History of the World (μτφρ. Beijing Translation Agency), Jilin People's Press (Το πρωτότυπο εκδόθηκε το 1964.

Winston Churchill, 2003. Vol. VI. The Second World War (μτφρ. Wu wanshen). Haikou: Southern Publishing House. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1953)

Woodward, Llewellyn: History of the Second World War: British Foreign Policy in the Second World War, Vol.3, p.384, pp.115-116, pp.122-123, pp.409-410, p.416, p.419, p.437.

McNeill, William H.: The Greek Dilemma, Victor Gollancz Ltd, London, 1947, p.62, p.76, p.93, p.105, p.107, p.215, p.229, p.117, p.123, p.132, p.141, p.155, pp.162-163, pp.178-179, p.197.

REN DONGLAI, "Παρέμβαση της Μεγάλης Δύναμης και Επαναστατική Στρατηγική του Κομμουνιστικού Κόμματος: Συγκριτική μελέτη της Κίνας και της Ελλάδας (1944-1946)", "Μια νέα έρευνα στα ζητήματα της αμερικανικής ιστορίας: Συλλογή μνήμης 80ων γενεθλίων του καθηγητή Yang Shengmao", Πεκίνο, CHINA SOCIAL SCIENCES PRESS, 1996.

CHEN CHENGFA, Συγκριτική μελέτη για τα ζητήματα παράδοσης όπλων μεταξύ κομμουνιστικών κομμάτων Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδας, The Northern Forum.

LI GUOMIN, Ανάλυση των αιτιών της παράδοσης όπλων από το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας το 1945 , History study , 2004(12):6-7.

ZHAO CHENGGANG, Η αποτυχία της Ελληνικής Επανάστασης και η πολιτική αντιπαλότητα μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, Journal of Guizhou Education University, 1982.

GU ZHENMING, Μελέτη της επιτυχίας του Γιουγκοσλαβικού Κομμουνιστικού Κόμματος και τις αποτυχίες του ΚΚΕ το 1944-1949, Journal of Nanjing Agricultural University, 1989.

ZHAO CHENGGANG, Re-discuss the fundamental reason for the failure of the armed struggle in Greece in 1945, JOURNAL OF GUIZHOU NORMAL UNIVERSITY(SOCIAL SCIENCE, 1987.

QU LINJIE, 2008. Η πολιτική των ΗΠΑ έναντι της Ελλάδας κατά τη κυβέρνηση του Τρούμαν (διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν.

CHEN RUNZHI, 2018. Έρευνα για το Αντιφασιστικό Κίνημα Αντίστασης στην Ελλάδα(διπλωματική εργασία). SHANNXI NORMAL UNIVERSITY, Σιάν.

LI XIANGCHUN, 2010. Αποτυχία του ΚΚΕ στον εμφύλιο πόλεμο. JOURNAL OF EDUCATIONAL INSTITUTE OF JILIN PROVINCE. (02), 27-28.

LEI MANMEI, 2011. Βρετανική επέμβαση στην Ελλάδα στα τέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (διπλωματική εργασία). Capital Normal University, Πεκίνο.

LI XIANGCHUN, 2008. Βοήθεια των ΗΠΑ προς την Ελλάδα στις αρχές του Ψυχρού Πολέμου (διπλωματική εργασία). EAST CHINA NORMAL UNIVERSITY, Σαγκάη.

LIU YUN, 2007. Δόγμα Τρούμαν και το ξέσπασμα και η εντατικοποίηση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου. Academia Bimestrie, (05):114-118.

1944, Μάρτιος 2. Xinhua Daily. Μια άλλη ένοπλη δύναμη - ο ελληνικός λαϊκός απελευθερωτικός στρατός πρόσφατα αναδιοργανώθηκε σε μια κανονική δύναμη

1943, Οκτώβριος 9. Xinhua Daily. Έλληνες αντάρτες ελέγχουν μεγάλο μέρος της συνολικής έκτασης.

1944, Ιούλιος 15. Xinhua Daily. Έλληνες αντάρτες απελευθέρωσαν την πρωτεύουσα.

1942, Οκτώβριος 20. Xinhua Daily. Ελλάδα: Απεργία στα μέσα μεταφοράς.